

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII., MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 363-61

SZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

PURIM

Irta: dr. Heller Bernát

Évről-évre zsidók milliói megüljük a Purimot, mint a végveszedelemtől való csodálatos menekülésnek jellegzetes ünnepét. Csak kevesen adnak maguknak számot arról, hogy egyetlen ünnepünknek sem kellett a maga elismertetéseért, érvényesüléseért oly ellentétet lebírnia, mint a Purimnak. Ezt az ellentétet érezeti már Eszter könyve. A könyv nyilván az ellentmondást akarja elhallgattatni. Iránymű. Célzata, hogy az akkor már szélteben terjedő ünnepet igazolja. Igazolja elbeszéléssel, mely cselekményszövevényben, érdekesítésben becsületére válnék nemcsak novelláirónak, hanem akár romantikus drámaszerzőnek.

Hosszú évtizedeken át volt alkalmam különböző irodalmak epikus alkotásait osztályban bemutatni. Soha feszültebb figyelem, soha elfojtottabb lélekzet, mint Mordecháj diadalmak körülvonulásának jelenetében. Hámán elbódítva dicsőségétől, eltelve terveivel, hogy a zsidókat kiirtja, Mordecháj bitóra viszi, belép a királyi palotába. A király kérde tőle, mi történék avval, akit a király ki akar tüntetni. Hámán elbizakodik: ki más akarhat a király kitüntetni, mint engem. Javasolja: ültessék a kitüntetésre méltót a király paripájára, öltöztessék fel a király palástjával, koszorúzzák meg a király koronájával, vigyék körül kikiáltva: így magasztosul fel, a király meg akar tisztelni. S erre a király: vedd a paripámat, palástomat, koronámat s vidd körül a zsidó Mordechajt.

A hybrisnek tragikus bukását hatásosabban festeni alig lehet. Az egészben a hangulati ellentéték úgy váltokoznak, mint Shakespeare-nál. Első akkord: vidám lakoma. Komoly fordulat: Vasti királynő nem jelenik meg a ti-vornyázók előtt, a király elúzi. Örvendetes fordulat: Vasti helyébe Eszter lép királynői rangba. Aggasztó fordu-

lat: Hámán elnyeri a király kegyét, egyúttal a meghatalmazást a zsidók kiirtására. Bízató mozzanat: Eszter a király vonalmát bírja, lakomára hívja a királyt és Hámánt. Aggasztó mozzanat: Hámán akasztófát készít Mordechájnak. Meglepő fordulat: Hámán kénytelen a diadalmas Mordechajt körülvinni Susán terein. Hátráltató mozzanat: Eszter még a király biztatására sem mer előállni népmentő kérelmével; beéri avval, hoy vendégeit újra meghívja. Végső peripetia: Hámán a saját akasztófájára kerül, a megmenekült zsidók bosszút állanak. Ime oly cselekményszövény, akár Victor Hugó drámáiban (Ernani, Ruy Blas), ahol minden következő jelenet feje tetejére állítja a megelőzőt.

Eszter könyvének elbeszélő művésze, rászolgál a bámulatra. Sokkal kevesebb elismerés jutott neki az erkölcs és a zsidó vallás ítélőszéke előtt. A könyvben a zsidók nem érik be az egy napi bosszúval, még egy második napot is kérnek az öldöklésre. A talmudkorabeli tanítók méltán megütköztek ezen a vérengző hajlandóságon. Úgy beszélük: Eszter kérte a vallástudósokat, hogy megörökítsék emlékét. Erre a bölcsök: Gyűlölséget akarsz támasztani köztünk és a népek közt (Megillah, 7a).

Vallásos jellegről Eszter könyvéénél alig lehet szó. A haláchát nem követik: a zsidók vígan részt vesznek Achasvéros lakomáján; megérik az öröm afölött, hogy Eszter pogány királynak lesz a felesége. Az egész könyvben Istennek még a neve sincsen említve. A zsidóság mint nép szerepel, nem mint vallás.

Erkölcsei és vallásos aggodalmak töltötték el a tannákat, amikor vonakodtak, hogy Eszter könyvét fölvegyék a Szentírásba. Még az amórák korában

is a nagytekintélyű Sámuel tagadta Eszter könyvének szent jellegét. (Megillah 7a).

Ebből az ellentétből — amely tanaink és amóráink hatalmas vallási és erkölcsi érzésére vall, — magyarázható egyik-másik ellenkező irányú túlzás: Eszter tekercsét már Mózes kapta a Szináj hegyén. A próféták és a szent iratok jövőendő időben elvesztik majd érvényüket. A Tóra öt könyve soha s Rés Lakis hozzászól: Eszter könyve sem veszíti el sohasem érvényét. (Pal. Megillah 70b). A késő Midras Mislé (IX. 2) pedig úgy látja, hogy az eljövendő időkben az ünnepek mind megszűnnek, fennmarad az egyetlen purim, vagy még a jómkippur. Ezek a mértékeltlen túlzások épp azt bizonyítják, hogy Eszter könyvét és a Purimot elkeseredetten védték, tekintélyüket, érvényüket biztosítani igyekeztek.

Ma avval hitegetjük magunkat, hogy megértjük Eszter könyvét. Tudjuk, hogy a könyvbéli meszárlások pusztán gyermeki képzeletnek szertelen játéka. Ezek a vérengzések nem Susán terein, sem a perzsa birodalom városaiban folynak le, hanem tisztára papíron, pergamenten; a fegyver nem kard és szálfa, csupán az ironád; nem vér folyt, csak ténta. Tudjuk, hogy a leírás olyankor keletkezett, amikor a zsidóságnak semmi hatalma nem lehetett ily kegyetlenségek elkövetésére. Mi értjük, hogy a könyv kerüli az Isten nevét: szerzője nyilván úgy érezte, mint magunk, hogy világi elbeszélést mond el. Föl-fölcsillan erkölcsi érteke is: A bosszú napjaiban szinte refrainszerűen fölhangzik: bosszút állottak, de zsákmányhoz egy újjal sem nyúltak.

A purim kiegészíti a chanukkát, párdarabja, ellendarabja. IV. Antiochus

nem a zsidó népet akarja kiirtani, hanem a zsidó vallásra tör: hadd imádják a zsidók az ő Zeusát, akkor békében, jólétben élhetnek. Hámánt ellenben nem izgatja a zsidó hit. Neki a zsidó vér kell. S itt aztán szembeszökik Eszter könyvének véres időszerűsége. Hámán szózata, amellyel a zsidóságot vádolja, hogy mások, hitványabbak, mint a többi népek, egyenesen belekerülhetnek a nürnbergi törvényhozas Motivenberichtjébe.

Nekünk a purim tipikus ünnep. Az

emlékezés ünnepe. Ha mi nem emlékezünk, akadnak minden korban, akik bennünket emlékeztetnek arra, hogy mi zsidók vagyunk. Emlékezzünk. Mint ahogy Tisoboeov napjára össze van sűrítve Izrael minden vesztesége, minden fájdalma, minden gyászja, úgy Purim egybefoglalja minden örömlünket afölött, hogy valamennyi történelmi megpróbáltatást megállottuk. Hangozzanak felénk az ünnepi szavak: Divré solaum veemesz, mint igazságnak, békének biztatásai.

„Purimspiel”

Saphir Móric, az egykori hírneves szatirikus, ilyenformán kommentálta egyszer sajtóvétség miatti elmarasztaltatását: „A mult héten megírtam, hogy tízezer osztrák katona indult a határ felé; ezért száz pengőre bírságotk. Ugyan mennyit fogok kapni ezen a héten, amikor tizenötezer osztrák katona masíroz?” Mi is olyanformán érezzük magunkat, mint ez a régi újságíró, mikor a pesti hitközség választási eseményeiről szóló elmélkedéseink fölé ugyanazt a címet írjuk, mellyel magunkra vontuk egy évvel ezelőtt az intéző körök haragját, akik sértve érezték magukat, mert „purimi játékot” merészeltünk látni a nagy hűhóval beharangozott, komolytalanul és érdemleges megvitatás nélkül keresztülhajsolt felekezeti statumokban. Most úgy érezzük, hogy igazunk volt. Az egy esztendő várakozás, mely a statumok keresztülhajsolása óta eltelt, beigazolta nézetünket, hogy az az egyoldalúan hatalmi szempontoktól sugalmazott, minden vallási, erkölcsi és alkotmányos szellemnek híján levő irat nem alapozhatja meg helyesen a magyar kongresszusi zsidóság egészséges fejlődését. A statumok jóváhagyása körüli hosszú huzavona, melynek fő oka az alkotmányos tényezők bizalmatlansága bizonyos egészen szokatlan jogi formulákkal szemben, amilyen például az adómegosztás, meggyőzhette azóta a kevésbé informált híveket is arról, hogy az önnepelésnek az az áradata, melybe akkor a statum kitervezői és egyedüli nyertesei, minden komoly megbeszélést és aggodalmat beléfojtottak, csakugyan megérdemelte a „Purimspiel” nevet. Azóta eljöttek arra a purimra a hétköznapiok is.

Mit mondjunk azután a mostani Purimspielről, arról a fantasztikus hejehujáról, mellyel a pesti hitközség vezetői a maguk választási győzelmét ünneplik? Ha mélyére nézünk hitközségi politikájuk eddigi eredményeinek, ez is

csak purimi játéknak bizonyul. A pesti hitközség komoly rétegeiből még nem halt ki annyira a vallásos hagyománytisztélet, hogy komoly érdeklődést tudjanak tanúsítani olyan hitközségi vezetőség munkája iránt, mely semmi, de semmi vallásos kötelezettséget nem ismer el magára nézve. Hogyan is mentek volna el a vallásos érzésű választók — azok, akiknek semmi közvetlen érdekük nem fűződött a Síp-utcaiba irányuló autós kéjutazáshoz — résztvenni egy választási aktusban, amely a benne szereplők egész életfelfogását tekintve, vallásos érzelüktől teljesen idegen? Ez a magyarázata annak, miért szavaztak le oly kevesen a hitközségi választáson azok közül, akik nincsenek függő viszonyban a hitközséggel szemben — hisz éppen azok a rétegek, melyek még érdeklődnek a hitközségi ügyek iránt, tehát a valóságilag még nem közömbös csoportok, nem érezhetnek újabbán sok hajlandóságot, hogy a Síp-utca választási dolgaiban résztvegyenek.

De a Purimspiel családja rózsaszínjével vonja be a hitközség vezetőségének választási diadalát az egész elmúlt időszak is a maga igazi, meg nem hamisított történetével. Nem akarunk személyi ellentétkebe vájkálni — fogadjuk el, hogy most, a választás után új korszak következik el a vezetőség életében is, hogy most már inkább hajlandó lesz bizonyos el nem háriható belátások konzekvenciájának levonására. De bármily messzemenő bizalmat előlegezünk is a meghosszabbított Síp-utcai rezsimnek, nem ismerhetjük félre azt a meg nem másítható igazságot, hogy eddigi története ezt a bizalmat egyáltalában nem igazolhatja. Mindaz, amit ez a rezsim végzett, eredményeiben a vallásos tekintélyek lejáratását, a hitközségi és hitközségek közti béke megbontását szolgálta. Nem tudunk bizalommal lenni az a vezetőséggel szemben, mely iskolákat szünttetett meg a papi állást a dij-

nokság polgárilag tisztéletreméltó, de a zsidóság vallási és erkölcsi felfogására semmiképp sem összegezhető színvonalára züllesztette, mely a körzeteket, a spontán vallásos bensőség ez utolsó mentsvárait bürokratikus agyonszabályozással nyomorította meg s a beolvasztás és adókiásajátítás jelszavával a szomzódás hitközségekké váló testvéri békét bolygatta meg. Rámutassunk itt megint ez utóbbi politika groteszk eredménytelenségére? A kőbányai község megcsinálták a „gazdasági együttműködést”, a fúzióknak ezt a szebbenhangzó változatát: azzal az eklatáns eredménnyel, hogy alig pár hónapi együttműködés után a kőbányai hitközségben ismét tisztán autonómia képviselést választottak, mely a lehető leggyorsabban szabadulni szeretne az „együttműködés” fojtogató öleléséből. Hisz legutóbb már odáig ment a Síp-utca az „együttműködés” nevében, hogy a kőbányai hitközség postáját is magához akarta dirigáltatni és megfelelő cenzura után továbbjuttatni! Kőbányán, sőt Pesten is tisztában vannak vele, hogy hamarosan meg fog szűnni a fúziós politikának ez az egyetlen vívmánya is — nem beszélve arról, hogy Buda zsidóságának 95 százaléka törhetetlenül kitart az autonómia mellett, melynek jegyében legutóbb a lágymányosi körzet is testvéri egységére lépett a vezetőséggel; ugyancsak kitart önállóságának megőrzése mellett Óbuda is.

Ilyenformán igazán Purimspielbe illik mindaz, amit a most meghosszabbított Stern Samu-féle rezsim sikereiről és vívmányairól oly nagy hangon beszélnek. (Az „alkotásoknak” az a sora, melyet a Lederer-korszak tett lehetővé, csak átlátszó megtévesztéssel szolgálhatja ennek a rezsimnek a díszöségét.) Egy dolog azonban van, amelyben a most uralkodó garnitúra a legkomolyabb képességekről, a legteljesebb buzgalomról és szakértelemről, sőt a kiadások terén is lenyűgöző nagyvonalúságról tett tanúságot: s ez a propaganda, a kerteskedés, a hatalomért vívott agitációs harc. Ez előtt a teljesítmény előtt aztán meg kell hajolnunk. Az autótábor, mely — hat héttel az ellenzéki munka megszűntetésének bejelentése után — a Síp-utca választási frontján nyüzsgött, igazán a hitközségi notabilitások Kol Nidre-esti Dohány-utcai felvonulására emlékeztetett. Ez a felvonulás a maga önkéntelen humorával igazi purimi színt adott volna magának a választásnak is — ha nem kellene önkéntelenül arra gondolnunk, hogy e lázas agitáció költségeit végeredményben a pesti hitközségnek magának kell megfizetnie.

Azonban próbáljuk azt hinni, hogy az

újonnan megválasztott vezetőség belátja a mult tévedéseit, tanul belőlük és nem fog újra a régi hibákba esni. Mintha ilyen jobb belátás jelét látnók Stern Samu elnöknek a választás előtti utolsó banketten mondott beszédében, melyben bejelentette a két statisztikai ívek tekintetében megindítandó komoly harcot a zsidó hivatalnoki egzisztenciák megvédése érdekében. Ez komoly szó volt, életbevágó zsidó ügyben. Ha Stern Samu és rezsime már régebben — mikor éveken keresztül hangoztattuk a zsidó egzisztenciák megmentésének fontosságát — ennek a kérdésnek szentelte volna aktivitását, ha annyit próbált volna elérni, hogy az állástalan ifjúság elhelyezési akciójában legalább a numerus clausus arányában a nyomorgó zsidó állástalannak is kenyérhez jutottak volna — ha komoly akcióval segíteni próbálták volna az ifjúságon, nem kortesszervezetbe tömörítették volna, nem kellett volna oly komoly kifogásokat hangoztatnunk a rezsime egész tevékenysége ellen. Most végre belátják e probléma sorsdöntő fontosságát, mikor egy esom visszahozhatatlan alkalmat már elmulasztottak. A zsidó néphumor ilyenkor „eszrógim nach szukkósz”-ról beszél, s ugyanezt emlegetné a hitközségi vezetőben is, csakhogy ez utóbbinál nem lát-ség „hitvédelmi” akciójával kapcsolat-juk elkésve sem a helyes felismeréseket csak papírosizü, íróasztalnál kiagyalt, adminisztratív rendszabályokat eleven misszió helyett.

Súlyos problémák előtt áll a mai zsidóság, s ezekben egész összefüggését fel kellene ismernie a vezetőségnek. Az idők komolyságához mérten kellene kifelé is képviselni a zsidóság ügyét. Nem volna szabad oly kisiklásoknak előfordulni, amilyenek többször is előfordultak a hitközségi vezetőség sugalmazott sajtótójának nem mindig megfelelő hangú cikkeiben. Előfordult, hogy izléstelenül hányaveti támadások, melyek semmiképp sem illenek az idők komolyságához, igen káros és súlyos ellenagitációhoz vezet-tek, aminek sajnálatos példáját láttuk a legutóbbi Wolff Károly-éle kampányban, Wolff Károly fia, dr. Wolff főorvos hivatkozott arra, hogy mennyiben volt ez a kampány bizonyos túlzó és sértő személyi támadások következménye. Mi nem állítjuk, hogy Wolff Károly nem volna antiszemita ily támadások nélkül is, de nem tartjuk a zsidóság érdekében valónak az oly támadásokat, melyek csak arra jók, hogy szélesebb ellentámadási felületet nyújtsanak. A zsidó sajtó, mely meddő és szentimentális síránkozással vagy hányaveti könnyelműséggel kommentálja az eseményeket, nem áll hivata-sa magaslatán. Sokban ez a sajtó is

hibás, hogy a hitközség vezetősége nem találta meg a zsidóság igazi problémáival szemben a helyes állásfoglalás útját.

A választások után nem akarunk a mult hibáival törődni. Egyelőre azt szeretnők, ha a hitközség vezetősége okuina a mult hibáiból és a jövőben a zsidóság igazi problémáinak szentelné figyelmét, nem chimérikus beolvasztási

akcióknak. A hitközségen belül pedig az igazi demokratikus és alkotmányos szellem érvényesítésére van szükség, a komoly és vallásilag megalapozott áramlatok aránylagos képviselőire, hogy a jövőben ne kelljen a Sípulai választásokkal kapcsolatban önkéntelenül is a hitközségi élet paródiájára, purimspielre gondolnunk.

Zsidótól munkát sem szabad vállalni?

Dr. Wolff Károly öngyméltósága figyelmébe!

A keresztény párt híres plakátjai már lekerültek ugyan a székesfőváros hirdető tábláiról, de én ebbe belenyugodni nem tudok. Mit szólna Ön, Kegyelmes Uram ahhoz, ha zsidó részről is megjelent volna hasonló fölhívás, mely arra irányulna, hogy viszont a zsidók bojkottálják a keresztény kereskedőt és iparost?!

Bizonny az csúnya dolog volna és — okos eljárás sem lenne. Az egész Hitler-soron óriási lenne a fölháborodás. Már pedig Ön, mint hazánk egyik kiváló jogásza, nagyon jól ismeri az örökké igaz mondást: quod uni iustum, alteri aequum; és bírói ítéleteit is kétségtelenül ez a latin, de keresztényinek is mondható jelige hatja át.

De hagyjuk a szeretet és a józan ész érveit. Ezekkel nem lehet a szenvedélyeket felkorbácsolni és a tömegeket megnyerni. Sajnos, a mai csúnya és Jézus legfőbb tanítását durván megcsúfoló világban éppen az ellenkező út vezet célhoz. Agresszív és tiszteletlen

hangot Kegyelmességgel szemben annál kevésbé tartanánk jogosultnak, mert hiszen igen gyakran hallottuk Nagyméltóságnak olyan nyilatkozatait és hallottunk olyan cselekedeteiről is, amelyek föltétlen igazságszeretetről tanuszkodnak.

Ezért hát csak egy konkrét esetet akarok a legnagyobb reverenciával szives tudomására hozni és kész vagyok állításomat az utolsó betűig igazolni. Sajnálánám, ha Kegyelmességgel nem venné magának a fáradságot, hogy állításom valódiságáról meggyőződjék.

Nemrégiben házamat tataroztattam. A tatarozást végző iparosok között 3 volt zsidó, a többi mind keresztény. A három zsidónak alkalmazottai is egytől egyik keresztények voltak, tehát ezen a tatarozási munkán ők kerestek. A többi iparos, mint említettem, egytől egyik keresztény volt és pedig; a szobafestő, a mázólo, a bádogos, a szerelő, a villanyszerelő, az üveges, a cserepes, a kályhás, a redőnygyáros. Mind-mind

ITT A PURIM!

A PURIMI
SÜTEMÉNYEK ÉS
DESSERTÉK
ELKÉSZÍTÉSÉHEZ
NÉLKÜLÖZHETETLEN

A
כשר Ceres

100%-OS
TISZTA NÖVÉNYZSIR

GYÁRTJA:
HUTTER ÉS LEVER RT. BUDAPEST

1/4 kg. ára 62 fillér

keresztények. A három zsidó vállalkozó közül az egyik közeli rokonom, a másik kettő pedig régi ismerősöm.

Akár hiszi, akár nem. Kegyelmes Uram, ez így van és e lap szerkesztősege készségesen elárulja Önnek in-kognitómát és én készségesen állok rendelkezésére a bizonyítékokkal. Én egyszerűen csak azt nézem, hogy ki a megbízható iparos és azt akarom, hogy minden tisztességes embernek meglegyen a betevő falatja fajra és vallásra való tekintet nélkül. Egyebet is fűzhetnék ehhez hozzá, de nem akarok dicsekedni és feleslegesen kidomborítani, hogy hogyan kell gondolkodnia és cselekednie mindenkinek, aki igazán szem előtt tartja a zsidó biblia és az emberiség legfőbb tételét: „szeresd felebarátodat, mint tenmagadat”.

Az Önök plakátja még Meszkóékon is túl akar tenni. Ezek tudniillik csak arra buzdítják keresztény polgártársait, hogy ne vásároljanak olyan tárgyat a karácsonyi ünnepekre, amelynek révén nem jut valami jövedelem a

keresztény kezeknek. Ez pedig azt jelenti, hogy bátran vehet mindenki zsidónál, mert hiszen a legtöbb gyárnak termelését túlnyomóan keresztény munkások állítják elő.

Nem tudom, hogy a Hitler birodalomban hogy van ez a kérdés megoldva. De nem vagyok képes magamnak a vérbenforgó szemű náciit más-kép elképzelni, csak úgy, hogy azt mondja az ő felebarátainak: zsidótól nem szabad venni, sőt: zsidótól munkát sem szabad vállalni. Akármilyen különönség lássék is ez a felfogás, minden-esetre korrektebb annál, aki a maga nemzetmentő szociális tételét úgy állítja fel, hogy ne vásárolj zsidónál, de az nem baj, ha a zsidó nálad vásárol. Kíváncsi vagyok, hogyan értelmezi Kegyelmességed ezt a kérdést? Hogy megméltóztatik-e tiltani híveinek, hogy zsidótól, munkát, megrendelést vállaljanak, ha igen, akkor megemelem a kalapot Nagyméltóságod előtt, mert egyformán osztja az igazságot és nem egyoldaluan.

Parvus.

Aki pedig azt hiszi, hogy állítólagos népérdekek védelmében az államot szabadon megkárosíthatja, az a törvényes hatalom ellenállásával fogja magát szemben találni.

Még élesebben fordult szembe Tatarescu román miniszterelnök a Goga—Cuza-párt erőszakoskodásaival. A szélsőjobb, mondta Tatarescu, egyszerűen bolsevista formáció, melyet a bolsevikiektől semmiben sem különböző kalandorok vezetnek. Nem tartok tőle, hogy ez a formáció valaha is magához ragadhasa a hatalmat Romániában. Hogy rengeteg kárt okoz nekünk, ezt elismerem. Harcolunk is ellene a jelentőségükhöz mérten, melyet neki tulajdonítunk. Ha a nemzeti parasztpártiak velünk együtt akarják folytatni ezt a harcot, hajlandók vagyunk velük egyezni.

E nyilatkozatokból nyilván kitűnik, hogy a Magyarországot körülvevő országok felelős államférfiai már felismerték, mily súlyosan sértik nemzetük érdekeit az antiszemita demagógia és anarchizmus különféle formái és elérkezettnek látják az időt, hogy e tendenciákkal szemben nyíltan fellépjenek.

ZSIDÓ VILÁGKRÓNIKA

A világ tu'só felén

Az antiszemitaizmussal fellángolása egyes kelet-európai országokban, főleg Lengyelországban és Romániában aggodalommal töltheti el a zsidóságot, nemcsak ennek az új antiszemita megmozdulásnak erőszakos formái miatt, hanem azért is, mert ismét igen komoly erőfeszítéseket tesznek antiszemita részről, a zsidók rendszeres háttérbesztorítására. Lengyelországban a nemzeti demokraták és az illegális nemzeti radikális mozgalom hívei, Romániában a Goga—Cuza-féle keresztény párt egyenruhás osztagai provokálnak állandóan újabb veredéseket a főiskolákon és egyebütt is. Romániában különösen Gogaék legújabb választási vereségei után élesedett ki a helyzet. Lengyelországban mint megírtuk, a rituális vágás tilalma érdekében folyó agitáció az antiszemita egyik leghatásosabb fegyvere.

E tekintetben azonban mégis a fogalmak bizonyos tisztázására van szükség. A hivatalos lengyel politika nem azonosítja magát a nemzeti demokratákkal és radikálisokkal, sőt, élesen elítéli őket, mint az alábbiakban is látni fogjuk. A kormány azonban a rituális vágás tilalma mellett foglal állást, így például a rádiót a sechita-ellenes propagandának rendelkezésére bocsájtották, míg a zsidó ellen-propaganda elől elzárták azzal, hogy az állam hivatalos álláspontja sechita-ellenes. A lengyel zsidóság egyre nagyobb

megdöbbenéssel figyeli a vágatási tilalom melletti propaganda előretörését, mely a vallásos zsidóságra rendkívül súlyos megpróbáltatást jelentene. Az egyedüli helyes megoldás az volna, ha kompromisszummal lehetne ezt a kérdést megoldani. A zsidóság lemondhatna a vágóiparban elfoglalt mostani monopolisztikus szerepéről, ha ezzel szemben nem tiltanák el a rituális vágatást hanem — úgy mint például ez nálunk is van — a zsidó községek külön vágathatnának a vallásos zsidó fogyasztók részére.

Miniszteri megnyilatkozások

Mint említettük, Lengyelországban is, Romániában is, a hivatalos kormány-politika részéről komoly ellenállást fejtenek ki az antiszemitaizmussal szemben. Raczkiewicz lengyel belügyminiszter legutóbb a szemjé költségvetési vitájában élesen szembefordult a nemzeti demokraták módszereivel és súlyosan megbélyegezte az antiszemita erőszakoskodásokat, melyek napról-napra több véres áldozatot követelnek. A nemzeti demokraták tevékenysége anarchiára vezet. Egyre szaporodnak a szervezett erőszakoskodások, melyeknek tetteseit nem a betiltott nemzeti radikálisok, hanem a nemzeti demokraták közt kell keresni. A kormány, folytatta a miniszter, a legnagyobb határozottsággal fog majd a nemzeti demokraták akciójával szembehelyezkedni, kat bajtársi szellemben egyesít.

Amerikában még érdekesebb a helyzet. Ott Rossevelt elnök nem mulaszt el egyetlen alkalmat sem, hogy kifejezésre ne juttassa a zsidókkal való együttérzését és demokratikus meggyőződését. Annakidején közöltük Palesztináról szóló nyilatkozatát. Azóta az elnök rádió-üzenetet küldött a Zsidó—Keresztény testvéri szövetség new-yorki nagygyűlésének és ebben azt a gondolatot fejtette ki, hogy minden vallás hívőinek össze kell fogniok a vallásos ideál védelmében a közös ellenség, a hitelenség ellen. Legújabbban pedig az ugyancsak felékeztető „Országos Vallási és Népjelölti Ujjáépítő Bizottság” new-yorki bankettjén szólalt fel George H. Dern hadügyminiszter az elnök megbízásából és kifejezte az elnök hitvallását a teljes vallásszabadság mellett. Az elnök, — mondotta Dern, — teljes mértékben együttérez a bizottság emberi ideáljaival. A maga részéről hozzáfűzte Dern, hogy a jelenkor változását nem lehet pusztán a biztonság alátámasztásával megszüntetni, hanem szükség van a szellemi zűrzavar megszüntetésére is. A banketten beszélt Lehman new-yorki kormányzó és La Guard New-York város polgármestere is. Az elnök, Charles H. Tuttle, rámutatott az egyesülés fontosságára, mely protestánsokat, katolikusokat és zsidókat bajtársi szellemben egyesít.

A szomorú emlékü

régi kurzus-idők harcos miniszterelnöke, Friedrich István beszélt legutóbb a képviselőházban a numerus clausus mérlegéről. Ami politika volt a beszédben, azal mi nem foglalkozunk. De rá kell mutatnunk azokra az igazságokra, melyeket a numerus clausus-idők egyik koronatanúja megállapított az egész intézmény értékével kapcsolatban. Friedrich István nem azt kutatta, hogy mennyiben volt igazságos a numerus clausustörvény; csak azt kérdezte, mennyiben volt eredményes. Bírálata megsemmisítő volt. Rámutatott arra, hogy a numerus clausus révén kiszorított zsidó ifjak a külföldön végezték el tanulmányaikat, alapos nyelvi tudásra és képzettségre tettek szert és hazajöve, itt alaposabb képzettségük révén még akkor is megtudták állni a lábukon, ha nem nosztrifikálhatták diplomájukat. A tanulság Friedrich szerint: a keresztény ifjúság ne próbálkozzék mesterséges eszközökkel megszabadulni a zsidó konkurenciától. Csak a megfeszített tanulás és munka, az alapos képzettség megszerzése teszi képessé arra, hogy a versenyben győzelmesen állja meg a helyét.

Ha minden államférfi, akinek aktív része volt a numerus clausus törvény meghozatalában, már akkoriban ugyanilyen élesen látta volna ennek a törvénynek értéktelenségét, mint ahogy most Friedrich István látja, mérhetetlen erkölcsi és anyagi kártól lehetett volna megkímélni az egész országot. Itt ugyan is nem csupán egy elhibázott intézkedésről van szó, hanem kétélű fegyverről melyet az antiszemita politika a zsidóság ellen, de a magyarság ellenségei Magyarország ellen használtak fel, még pedig eredményesen. Mi most nem is a zsidó szempontokról beszélünk, arról a rengeteg felesleges nyomorúságról és szenvedésről, melyet ez a törvény zsidó szülőkre és ifjakra rótt. Egyszerűen ki mondjuk, hogy a törvény csak felesleges szenvedésekkel megnehezítette a magyar zsidó ifjúság életét, de cserébe megacélozta ellenállóképességét és fokozta tudásanyagát, a célt tehát, a zsidó intellektuális réteg megsemmisítését, nem érte el. Ezt mondotta Friedrich István is. Mi még hozzáteszük, hogy ha a zsidóságnak nem is áthatott végzetesen a numerus clausus törvény, a keresztény ifjúságnak nem használt — és Magyarországnak végtelenül sokat ártott. Ennyi az első kurzus-miniszterelnök beszédének tanulsága, akiben van annyira erkölcsi bátorság, hogy le is vonja azokat a konzekvenciákat, amelyeket az idő tanulságai felszínre hoztak.

Stern Samu pyrrhusi győzelme

(Autótábor a Síp-uccában — Egy kis választási matematika — Győzelem, ellenfél nélkül — Gerinc és erszény — Utban az ifjúság szívéhez)

Lezajlott hát a történelmi esemény, a pesti zsidóság lenyűgöző lelkesedésével szavazott bizalmat az öt éve vezérekedő Síp-utcai garnitúrának. A választási iroda s a bizalmát bíró sajtó örömittasan jelzi az eredményt, mely után a számtalan kortes, agitátor és gyülekezeti szónok megérdemelt nyugalomra térhet. Még egy utolsó győzelmi hír: miután az ellenzék már a választás előtt 6 héttel abbahagyta a Síp-utcai „kapacitáló különítmény” által lekapesolt vezérek megfutmodása folytán a harcot a kitűnően megszervezett és a politikai taktika minden fogságában jártas elnökség ellen, még utóljára megfutták a győzelmi harsónákat: „több, mint négyezer”, sőt „közel ötezer” szavazó sietett bizalmát ki nyilvánítani az egyetlen vezér iránt. Ez a tény annyit jelent tehát, hogy a pesti zsidóság igenis szívén viseli a hitközség ügyeit, tördök a választással és igenis feláldozza vasárnap délelőttjét, hogy szeretett elnökére leszávazhasson.

Most, mikor elült a győzelmi zaj, elgondolkodhatunk kissé ezen a beállításon. Csakugyan olyan egetrázó győzelmet aratott a Síp-utcai vezérlet? Lássuk először is a dolog matematikai részét. Voltak hírek ötezer szavazatról. A valóságban leadtak összesen 3800-at. Ebből körülbelül 400 esik a képviselő-

testületre és az előljárásságra, legalább háromszor ennyi hozzátartozóikra. További másfélezer — szerény számításal — azokra, akik vagy magától a hitközségtől függő viszonyban vannak, vagy valamilyen kapcsolat révén le vannak kötelezve egyik, vagy másik nagy befolyású és gazdaságilag is hatalmas hitközségi vezérnek. Ide tartozik a hitközség több száz alkalmazottja s ezek hozzátartozói is. Ilyenformán tehát nagyon szerény becsléssel körülbelül 7—800-ra tehető azoknak a híveknek a száma, akik csakugyan a hónapokon át folyó agitációs zenebona, a napról-napra garmadával érkező röpirtók programok és felhívások hatása alatt mentek el a Síp-utcába, hogy alkotmányos kötelezettségüknek eleget tegyenek. Aki látta a választási délelőttön a Síp-utcat és környékét, a száz autót, mely a választókat hozta, a lázas sürgés-forgást, a régi idők politikai választási küzdelmeire emlékeztethet, a felbokrétázott választási koscsikra, melyek ingyen szállították a pártok választóit, gyermekek nem kis gaudiumára.

Mi szükség volt erre a hűhóra a hitközségi választás napján? Fontosabb zsidó célra nem kellett pénz, mint állandó autótáborra a választók szédítése és a rendszer hatalmának fitogtatása céljából? Hisz — mint már fentebb hangsúlyoztuk — az ellenzék lelkes és megszervezett tábora alapos megfontolás után már 6 héttel ezelőtt abbahagyta a harcot, mikor rájött, hogy a vezetőket szereli le egyenként a Síp-utca tökéletes választási stratégiája! Mire való volt a rengeteg költséggel folytatott választási agitáció? Komoly munkával, vallásos bensőséggel, a község állandó szolgálatával több hívet szerezhetek volna. A sok-sok mulasztást agitációs zenebonával pótolni, hogy aztán a hívek ereivel büszkélkedhesenek: ez az érdem, melyet a Síp-utca most, a választás után elkönnyelhet.

Am, folytassuk a választási matematikát. Háromezernyolcszáz szavazat hirdeti a világraszóló győzelmet; ennyivel büszkélkedik a győzelmes rezsim, mint a község lelkes bizalmának zálogával. A kétszázszáz lélekszámú pesti hitközségnek 68.000 bekebelezett adófizető tagja van. Ezek közül felvettek a választói névjegyzékbe tízennyegyzret: ilyen kedvezőtlen arányszám a civilizált földkerekségnek talán egyetlen al-

LLOYD TRIESTINO

TAVASZ PALESZTINÁBAN

FÉLÁRU UTAZÁS

Triesztből a Szentföldre

április 1-től
május 23-ig

Jerusalemme

GALILEA

Palestina

Esperia

Aurelia luxushajókkal

hetenként kétszeri indulással
1. osztályon oda vissza P 460.-
turista-osztályon oda-vissza P 193.50
elsőrangú, rituális ellátással. Felvilágosítás a

Lloyd Triestino irodáiban
BUDAPEST

VII. THÖKÖLY-ÚT 2 IV. VÁCI-UTCA 4

Palestina Gandasági Bizottsága,
VI. ANDÁSSY-ÚT 67.

Múlt és Jövő sz-rkesztőségében
V., VADÁSZ-UTCA 11.

kormányos testületében sem tapasztalható, nagyobb dicsőségére a pesti hitközségi vezetők kifelé annyira hangoztatott demokratikus érzületének. Tizenegyezer a kétszáz ezer közül — szomorú paródiává züllesztí a választást maga ez a szám is, még akkor is, ha tekintetbe vesszük, mily nagy azoknak a hitközségi tagoknak a száma, akik a szomorú gazdasági viszonyok következtében hátrálékban maradtak hitközségi adójukkal. Az adóhátralék fennállása módot adott arra, hogy a szavazásból kirekesszék a hitközségi tagok nagy részét — főleg azokat, akiknek „megbízhatósága” tekintetében kételyek merülhetnek fel; mert hisz nyilvánvalóan „gutgesinti” választók esetében az adóhátralék sem feltétlen akadály, s viszont arra is vannak példák, hogy rendez és pontos adófizetők — különösen, ha „megbízhatatlanok” — valamilyen oknál fogva elvesztették szavazati jogosultságukat.

Ennyi a választási matematika; a választási technika méltón csatlakozik hozzá a módszerek demokratikussága tekintetében. Mint láttuk, a szavazóknak nagyrésze azért volt kénytelen résztvenni a választási aktusban, mert valamilyen formában függ a hitközségtől vagy annak vezető személyiségeitől. Már most ezeknek még arra sincsen módjuk, hogy valamilyen formában érvényt szerezzenek egyesekkel szemben esetleges bizalmatlanságuknak: a szavazólapok benyújtása egészen nyíltan történik, kész, lezárt borítékban, szavazófülkének semmi nyoma — még ezeket a formaszíjakat sem tartották szükségesnek betartani, hogy a demokratikus választásnak legalább valamiféle látszatja legyen.

Ilyen körülmények között az új képviselőtestület összeállítása is csak hatalmi szempontok alapján mehetett végbe. Arról nem beszélünk, hogy a képviselőtestületi tagság megszerzése bizonyos anyagi áldozatokkal volt egybekötve — a súlyos választási költségeknek így legalább egy kis része nem az adófizető tagok zsebéből terhelte. De az már mégis szemérem, hogy ezt a szempontot ridegen és mereven kezelték, oly esetekben is, mikor az illető jelölt vallási és erkölcsi rátermettsége nem állott arányban anyagi teljesítőképességével. Van olyan igazán minden tekintetben alkalmas, de nem túl jómódú tagja a hitközségnek, aki hajlandó lett volna kétszáz pengős áldozatot hozni — a pénzt rekeszték, az alku nem jött létre. És rosszul járt a maga egészében a Józsefváros, ez az ellenzékiiségéről hírhedt kerület, mely-

nek képviselőtestületi taglétszámát, büntetésül, 48-ról a felére szállították le. Ime a hitközségi vezeték gerinces, meg nem alkuó magatartása: ezen a fronton sokkal következetesebben érvényesült, mint az antiszemitizmus különböző megnyilvánulásaival szemben.

A választás propaganda volt hónapokon keresztül a hitközség vezetőségének egyetlen komoly és lendületes akciója, — akkor is, mikor választásra, agitációra semmi szükség nem volt. Mindent meg tudtak mozgatni, mindenre volt pénz és mód. A zsidóság érdekében, közös erkölcsi és vallásos érdekekért nem tudtak ily buzgó munkát kifejtetni. Most láttuk meg, mire volt jó az ifjúság „beszervezése” — ez is a választási kampány része volt. Az IMIOSz, a Sip-utca ifjúsági alakulata, végre felfedezte igazi feladat-körét és lendületes nagygyűlési határozatot hozott a Stern Samu-féle rezsim érdekében, melyre a felnőtt hitközségi tagok kilencven százaléka nem szavazhatott volna le, még ha akart volna sem, de a gyermekek és ifjak lelkesedhettek érte. Sőt táncolt, vígadt is az ifjúság a Stern Samu-féle rezsim érdekében a körzeti templomok mellett létesített tánchelyiségekben. A hangulat rózsás volt: a Sip-utca megtalálta az utat az ifjúság szívéhez.

Most már teljes a „zsidó egység”, melynek jelszavával ezt az egész választási hadjáratot lefolytatták. Csak az a kérdés: vajon hiszik-e, hogy ez az egység igazi, életképes, erkölcsileg megalapozott összefogása a zsidó szíveknek, amilyenre a mostani időkben szükség van? Nem — ezt az igazi egységet nem lehet autótáborokkal összetülkölni, zenés teákon összetáncolni. Ehhez komoly és bensőséges vallási életre, vallási munkára volna szükség. A Sip-utca összetévesztette a zsidó egységet a szavazás egyhangúságával. Féltünk, hogy később fogunk rájönni: nem ennek az egységnek az összehozására lett volna szükség.

TAUBER

PENZIÓ ÉS ÉTTEREM
A B B A Z I A

Elsőrendű orth. kóser
konyha. Szobák minden
komforttal, teljes penzió-
val olcsó árban!

Prospektust küldünk!
TELEFON ABBAZIA 376.

Haggáda

(Neményi Ernő – Pap Károly:
„Peszach estjére”)

Egy minden tekintetben érdekes kiadványról adhatunk hírt, az új magyar Haggadáról. Külföldön számosával jelennek meg a művészi kivitelű, modern igényeknek megfelelő Haggadák, nálunk mindössze egy kísérletről szólhatunk: Hevesi Ferenc — Zádor István művéről, amely nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket. A fordítás nem hozta közelebb a multnak szellemét a modern ember lelkéhez, a szöveget kísérő illusztrációk pedig egyhangúságukkal és minduntalan való ismétlődésükkel nem keltették fel a figyelmet. Ez a Haggáda már valami más. Kiállítása (Kner nyomdájában készült), a magyar és héber betűi, már maguk is esztétikai jelentőséget biztosítanak neki. Illusztrációi Kolozsváry Sándor munkái, ezek a mindennárt magyar légkörből született fametszetek (egészen az Erdélyi Szépművés Céh kiadványai modorában) vonzó és érdekeltők. A fordítás szép és finom, méltán, hiszen a könyvet Neményi Ernő szerkesztette, a kitünő Pap Károly közreműködésével, akinek tollából valók a költői szövegtolmácsolások.

Am nem hagyhatjuk szó nélkül, hogy egyszerre nagyon nagyot léptek a modernség határára; kevés a héber szöveg! Igen, más országban ennek megvan a lehetősége és talaja, nálunk azonban a zsidó tradíciókhoz mégis csak ragaszkodó magyarországi zsidóknál, akik ha nem is értik, szeretik a héber imákat és szövegeket, nem találhat általános helyeslésre.

Hogy a történeti elbeszéléseket magyarul olvassuk, hagyján és helyes, de hogy például a Ma nistano-t csak csonkán közli és nem fordítja híven, azt a szöveget, mely gyermekkori emlényeinken át mindannyiunk lelkében él, hogy nem találjuk benne a tíz csapás héber szavait és sem az Echod mi jaudéa kezdetű játszai dalocskát — fájón regisztráljuk.

Abban a szűkebb körben azonban, amelynek szánták a kiadók, minden bizonytalanságot fog felelni, az Ezsajas Vallásos Társaságban, melynek a Haggáda negyedik kiadványa.

Bibliofil szempontból, irodalmi és esztétikai szempontból a mű természetesen legnagyobb elismerésünkre tart hat számot és csak a legnagyobb dicsőret illetheti az értékes és agilis szerkesztőt; dr. Neményi Ernőt.

Barta Sándort nem alkalmazzák, — mert zsidó

Ha az ember a villamoson utazik, mindig bizonyos meghatottsággal látja azt a réztáblát, mely azt jelzi egyik ülés felett, hogy az ülést a hadirokkantak részére tartották fenn és az csak akkor foglalható el, ha hadirokkant nem utazik a villamoson. Ilyenkor arra gondol a megilletődött szemlélő, hogy a társadalom mégsem hálátlan azokkal szemben, akik egészségüket és testi épységüket áldozták fel a hazáért.

De ha elfordítjuk a tekintetünket a tábláról és továbbnézünk, ki az élet küzdőterére, akkor lépten-nyomon azt kell tapasztalnunk, hogy bizony ez a hála néha hiányos formában jelentkezik. Néha olyan pernek formájában, melynek vádlottja legutóbb a törvény előírása szerint Barta Sándor hadirokkant mérnök volt, de az igazság szerint az aki megfeledezett arról, hogy a harctéren sem tett az ellenséges golyó különbséget zsidó s nemzsidó közt és így nem szabad ebből a szempontból szelektálni, amikor a rokkant hősökkel szemben teljesítendő kötelességről van szó.

Barta Sándor, aki az OKH-nál dolgozott fizetés nélkül, az 1933-as VII. törvény cikk alapján kérte az intézetnél való végleges alkalmazását azzal az indoklással, hogy a törvény cikk szerint nagyobb üzemek és vállalatok bizonyos arányban kötelesek hadirokkantakat alkalmazni. Az OKH képviselője azonban kijelentette, hogy az OKH nem alkalmaz zsidót, mire a rokkant mérnök a Kamara útján panasszal fordult az V. kerületi előjárósághoz. Ebből a panaszból azután előbb zsarolási per keletkezett, melynek során a rokkant mérnököt előbb zsarolással vádolták meg, (az ügyészség megszüntette az eljárást), majd rágalma-zási és becsületsértési per, melyben a járásbíró a rokkant mérnököt 50 pengő pénzbüntetésre ítélte, de az ítélet végrehajtását felfüggesztette.

Ez a becsületsértési per került most fellebbezés folytán a törvényszék Szlávay-tanácsa elé. A vádlottat dr. Popper Aladár ügyvéd (a kiváló hegedűművész) képviselte, aki védőbeszédében megrázó szavakkal ecsetelte a vádlott megpróbáltatásait. Szerinte az OKH évekig kihasználta a mérnök munkaerejét, felhasználta ötleteit, azzal a biztatással, hogy alkalmazni fogja. Mikor azután már komoly stádiumba jutott az alkalmaztatás ügye és nem lehetett újabb kibúvót találni, akkor egyszerűen kijelentették, hogy nem al-

kalmazzák, mert zsidó. Az, hogy ötven százalékos hadirokkant, ez az objektív defektus nem eliminálhatta etekintetben a vádlott ama szubjektív defektusát, hogy zsidó. Mint hadirokkantnak pedig a vádlottnak joga volt fellépni az OKH val szemben.

A törvényszék a nagyhatású védőbeszéd után felmentette Barta Sándort bűncselekmény hiányában az ellene emelt vád alól és így megsemmisítette az 50 pengő pénzbüntetést, melyet amúgy sem kellett volna megfizetnie. A priuszlapja tehát tiszta maradt. De ebből még nem fakad kenyer az évek óta állás után szaladgáló 61 éves rokkant két gyermekének...

A Budai Chevra biztosan halad a szanálás útján Zajn Ádár — istentisztelet és rendes évi közgyűlés

Végre nyilvánvaló az egység a budai zsidóságban. A harc elült és a budai zsidóság békéjét már nem fenyegeti semmiféle veszedelem. A hitközség turbulens elemei — látva kezdeményezésük reménytelen voltát — egyre halkabban jelentkezők, a Chevra egysége pedig, amelyet nem bonthatott meg semmiféle támadás, most is érintetlen. Hogy milyen érintetlen, milyen megbonthatatlan, mennyire száz százalékgig állanak tagjai zárt sorokban és teljes bizalommal a vezetőség mögött, bizonyítja a Chevra vasárnapi közgyűlése, mely egyhangulag fogadta el az elnökség minden előterjesztését és melynek szónokai a megjelent tagoknak zúgó tapsai kíséretében adtak kifejezést bizalmuknak és szeretetüknek az elnökséggel szemben.

A közgyűlést délután fél 5 órakor mazkir-ünnepély előzte meg az Öntőház utcai főtemplomban, melyet Zajn Ádár alkalmából rendezett az elhunyt budai testvérekért a Chevra. Sirota főként látta el annyiszor méltatott nagy művésztével az istentisztelet énekrészét, dr. Kiss Arnold budai vezető főrabbi pedig megrázó és megkapó hatású szentbeszédében emlékezett meg Mózes tanítónk halálának évfordulójáról és a Chevra elhunyt tagjairól, megfelelő módon méltatva a Chevra

jelentőségét és érdemeit.

Az ünnepélyt követte este fél 6 órakor a Chevra közgyűlése a Budai Izr. Hitközség tanácstermében. Hatalmas tömegekben vonultak fel a Chevra tagjai a közgyűlésre, mely dokumentálják együttérzésüket és bizalmukat a vezetőség iránt. Az elnöki asztalnál Bíró Géza min. tanácsos, elnökön és az előljárókon kívül helyet foglaltak dr. Kriszhaber Adolf hitközségi elnök, dr. Csobádi Samu alelnök, dr. Kiss Arnold vezető főrabbi és Baracs Károlyné, a Budai Izr. Nőegylet elnökösszonya.

Bíró Géza elnöki megnyitójában üdvözölte a Chevra megjelent tagjait. A felekezeti egyesületek képviselőit és az illusztris vendégeket, Kiss Arnold vezető főrabbit, dr. Kriszhaber Adolfot, aki a napokban töltötte be 76-ik életévét és Baracs Károlynét, majd megnyitotta a közgyűlést. A tárgysorozatáról szólva jelentette, hogy a Chevrát az elmúlt év gazdálkodásában két irányelv vezette: először az, hogy a Chevra az elmúlt év súlyos válsága közepette eleget tegyen nemes feladatának, másodsor pedig, hogy feladatának a legszigorúbb takarékoság s racionalizálás elvének szem előtt tartásával tegyen eleget anélkül, hogy bármelyik feladatát elhanyagolná. Örömmel közli,

Sirápolás.

A BUDAI CHEVRA KADISA temetőiben levő sírok ápolására az előfizetések megkezdődtek. Befizetések eszközölhetők a Budai Chevra Kadisa titkári hivatalában (I. Vérmező ut 16.) délelőtt 8-2 óra között.

A sírokat látogató közönség érdekében a folyó évtől kezdve önköltségi áron vállalja a Chevra a sírok körülkavicsozását a farkasréti temetőben.

Egyes sír: 1.50 P., kettős sír: 2.50 P.

hogy ebben a tekintetben az eredmény még jobb, mint azt remélni merték és a Chevra szanálása hatalmasabb lépéssel jutott előre, mint azt előre várták. Kéri a közgyűlést, hogy a Chevra zárszámadását és előirányzatát a legszigorúbb bírálattal, de egyben a legemebribb megértéssel fogadja. Ha látjuk a számokból, hogy ebben a nehéz évben nem fordítottak a szegények segélyezésére kevesebbet, mint korábban, amikor nagyobb bevételek voltak, ha tapasztaljuk, hogy a kórház fizetéssel is tovább működött, az üdülő méltányos áron állt a rászorulóknak rendelkezésére, a pénzügyi eredménnyel meg lehetünk elégedve. A Chevra szanálásának biztató előrehaladására mi sem jellemzőbb, mint az a tény, hogy a legilletékesebb tényezők is abszolút hitelképesnek tartják ma már a Chevrát és ennek jeleként több oldalról ajánlottak fel hitelt a részére. Magyar József indítványára a közgyűlés egyhangulag felhatalmazta az elnököt a szükségesnek látszó kölcsön felvételére. Az elnök hálás szavakkal mondott köszönetet az ebben a gesztusban megnyilvánuló bizalomért, mely erőt és kitartást fog adni a vezetőségnek ahhoz, hogy a szanálás munkáját legrovidebb idő alatt befejezze.

A számvizsgáló bizottság jelentése után, melyre a közgyűlés a felmentvényt szintén hozzászólás nélkül adta meg, Deutsch Simon titkár olvasta fel kiválóan megszerkesztett titkári jelentését, mely a számok erejével támasztotta alá az elnöki megnyitó adatait. Megtudtuk a jelentésből, hogy a Chevrának a kiadásai az egész vonalon az előirányzat alatt maradtak, míg bevételei túllépték az előirányzatban felvett összeget. Ez legekleatásabb bizonyítéka annak, hogy a Chevra a teljes szanálás felé haladó úton igen nagy lépéssel jutott előre.

Makrai Teofil pénzügyi előljáró terjesztette ezután elő zárszámadását, melyet szintén hozzászólás nélkül, egyhangulag fogadott el a közgyűlés. Herzl Béla intézményi előljáró a kórház és üdülő zárszámadását terjesztette elő. Rámutatott arra, hogy a kórház 10.000 pengő vesztesége főleg annak tulajdonítandó, hogy a 40 ágyas kórház 36 tagú személyzetet foglalkoztat és ez a létszám nem csökkenthető a betegek érdekeinek sérelme nélkül. Bejelen-

tette, hogy ezt kiküszöbölendő, a vezetőség igyekezni fog a kórházat oly módon bővíteni, hogy az ágyak száma legalább százra emelkedjék. Addig is a betegek arányszámát igyekezni a vezetőség javítani, mert jelenleg 64 százalék fizető és 36 százalék ingyenes illetve fizetni nem tudó beteget lát el a kórház.

Kiss J. Jenő felszólalása után a közgyűlés elfogadta a zárszámadást, úgyszintén a zúgligeti üdülő zárszámadását Krámer Adolf felszólalása után, melyben Biró Géza elnök és Kriszhaber Adolf hitk. elnök érdemeit méltatta.

Katona Gyula a kórház orvosi karának, elsősorban Jarnó Leó főorvosnak mondott köszönetet lelkes munkájukért Spanyol Sándor a Chevra tisztviselői

Dr. Heller Imre: »Törökországban«

Igen értékes és komolysága mellett is lebilincselő érdekességű előadásban ismertette hétfőn este a Budai Izr. Hitközség dísztermében törökországi úti tapasztalatait dr. Heller Imre mérnök, a a budai ifjúság kultúresportjának rendezésében. Előadásában végigvezetett bennünket a Duna vonalán, a Kazán-szoroson és a Vaskapun át a Fekete tengerig, majd Istanbulban partra szállva végig kalauzolt bennünket a volt török főváros történelmi és művészettörténeti nevezetességű épületein és építményein, melyeknek plasztikus leírásán kívül a történelmi jelentőségét is ismertette. Ismertette a múzeumokat, melyek közül különösen az előázsiai múzeum érdekelt bennünket, mert hetita- emlékeket is tartalmaz. A hetitákról pedig azt tartják, hogy nagy mértékben keveredtek a zsidókkal. Sajnálattal állapítja meg, hogy néprajzi adatokat csaknem hiába keresett, mert Kemal pasa Törökországának nincsen érkeke az ilyesmi iránt. Helytelenül értelmezett, túlzott és a külsőségeknél megmaradó modernségében ez az ország igyekszik levetkőzni folklórikus elemeit, elveszti népi jellegzetességét és ami ennek helyébe lép, sokszor csak külszin. Ezzel magyarázható, hogy Istanbulban nincsen most sem utakatásster és még a rendőr sem tudja, hogy

nyugdíjbiztosításának a költségvetés terhére való vállalását indítványozta és ebbe az indítványba kapcsolódva bele Diósi Jenő hitk. főjegyző az orvosi kar biztosításának rendezését kívánta. Herzl Béla előljáró e részben nyomban nyilatkozott és bejelentete, hogy ebben a szellemben a közeljövőben javaslatot fog előterjeszteni.

Dr. Berényi Sándor szavai után Biró Géza elnök válaszolt a felszólalásokra, majd a közgyűlés a tisztviselők nyugdíjára vonatkozó indítványt szintén elfogadta. Kriszhaber Adolf hitk. elnök méltatta még a Chevra vezetőségének, orvosi és tisztviselő karának érdemeit és megköszönte a meleg ünneplést, melyben őt a közgyűlés részesítette, mire Biró Géza elnök a közgyűlést be-rekesztette.

az egyes utcák a város mely részében található, a leveleket így leginkább a postafiókokba címezik, ezt jelképezi a kisázsiai kecskepásztor, akivel a Csamlidsára tett kiránduláson találkozott és aki szmokingban, jägeringben, micisapkával a fején de meztláb őrizte a nyáját.

A nagy tetszéssel fogadott előadás után Jávor Lili zongorázott.

Hány zsidó él a világon?

Varsóból jelentik: A „Jiddische Wissenschaftliche Institut“ által kiadott „Ivo-Blätter“ márciusi füzetében Jakob Lesté schinsky, az intézet gazdaság-statisztikai osztályának titkára terjedelmes munkálatát közli arról a kérdéssel, hogy hány zsidó él a világon. A rendelkezésre álló adatok alapján kiszámította, hogy 1936. elején 16.240.000 zsidó élt az egész világon. Az utolsó évtizedben a világon élő zsidók száma 1.300.000-el emelkedett. Ennek az évtizednek az első felében — 1925—1930-ig — az emelkedés 700.000, a további 5 évben 600.000. Általában ez az emelkedés is alatta van a természetes szaporodási aránynak, a születések száma rendszeresen csökken. Általában a zsidóság eloszlása a világ országaiban a legutolsó évtizedben nem igen változott. A zsidók 60 százaléka: tíz millió Európában él, 30 százalékuk, kerekén öt millió, Amerikában, 5 százalék — több, mint félmillió — Ázsiában, Ausztráliában mindössze 30.000 zsidó él. A zsidóság kétharmada — tíz millió — három országban: az Északamerikai Egyesült Államokban (4.450.000), Lengyelországban (3.150.000) és Oroszországban (3 millió 80.000) összpontosul. Az egész zsidóság mintegy 80 állam, illetve ország lakosságában vegyül el.

Budai Izraelita Aggok és Árvák Menházegeyesülete

TESTVÉRÜNK, MONDD, NEM FÁJ A SZIVED
A KOPLALÓ ÖREG ZSIDÓK MIATT? TÉGY JÓT,
lépj tagjaink közé, kenyeret adsz ezzel az inséges aggoknak!
A Budai Izr. Aggok és Árvák Menházegeyesülete:

Dr. Csobádi Ferenc titkár,

Dr. Berényi Sándor elnök.

Hősök emlékünnepe Kőbányán — akadályversennyel

Ilyen is van, mióta az Izr. Orsz. Iroda alelnöke felfedezte a „gazdasági együttműködés” szérumát és a Síp utcai hatalmas Egyakarat beoltotta vele a pesti maceszgyári spekuláció folytán a tönk szélére jutott kőbányai hitközséget. Azóta kerek egy esztendő telt el, de a nagyszerű praeparatum okozta emésztési zavarok még mindig egyre fokozatosabb mértékben nyugtalanítják kőbányai testvéreink közérzését.

A gazdasági együttműködésről szóló megállapodás 200 pengőt irányoz elő kőbányai kultúrestélyekre. A kőbányai hitközségek sorozatát és kérte a pesti község a mult napokban megkezdte a hitközségtől a megfelelő összeg kiutalását. A hatalmas Egyakarat azonban előbb a program bemutatását, a szereplők nevét és a honoráriumok előirányzatát kérte, miután állítólag megverték gyermekkorában, ha nem ő számított ki a Molnár Ferenc és Hazaffy Verai János közötti kultúrközéparányost. Ezen azután hamarosan összekülönböztek. Az Egyakarat Pestről Kőbányára repülő szavalókörutat ajánlott, a kőbányaiak ragaszkodtak közönségük kedvenc művészeihez. Végre is — életében ezúttal először — az Egyakarat engedett, kiutalt 60 pengőt, de azontúl se ő, se a központ egyetlen tagja feléje se néztek a kőbányai kultúrának.

Mondanunk sem kell, hogy a kőbányai kultúrest ennek dacára, vagy talán éppen ezért — kitűnően sikerült, úgy hogy közkívánatra kénytelenek voltak megtoldani még egy külön Hősök-emlékünneppel is, mely február 20-án folyt le a kőbányai zsidóság lelkes részvételével. Ezúttal már a pesti hitközség szertartási osztálya is képviseltette magát sióagárdi Zöld Mór ny. tábornokkal, az ügyosztály előljáróhelyettesével. A budai hitközség dr. Csobádi Samu alelnökkel, Diósi Jenő főjegyzővel, Gesztes Ferencel, a budai autonómia párt elnökével és dr. Vidor Pál rabbival képviseltette magát — a kőbányaiak tüntető kedvességgel fogadták őket. A Frontharcos Szövetség szolidaritása jeléül hagyárosi Zalay Artur ny. huszárezredes, Kármán Dezső tart. főhadnagy igazgató jelentek meg.

A kőbányai templom előcsarnokában elhelyezett Hősök-emléktáblájánál kezdődött az ünnepség, ahol sióagárdi Zöld tábornok gyújtotta meg a méceszt. Innen a hitközség tanácstermébe vonult az ünneplő közönség, ahol dr. Kálmán Ödön főrabbi gyújtotta meg az emlékezés mécesest, majd László Gyula hitk. elnök

köszöntötte a megjelenteket és hódolatteljesen emlékezett meg a legelső magyar emberről, Horthy Miklós kormányzóról, akinek neve említésekor szünni nem tudó éljenzés tört fel. A szemmelláthatóan népszerű elnök felkérésére ezután a kőbányai főrabbi méltatta az ünnepség jelentőségét, majd Ehrenthal Benő főkántor imát mondott mély áhítattal. Hagyárosi Zalay Artur huszárezredes, dr. Csobádi Samu budai alelnök, dr. Sági Ferenc kultúrelőjáró, dr. Vidor Pál budai

rabbi és dr. Liebermann rabbi beszéltek még általános tetszés és elismerés közben és az emlékvacsora disztintgált, nagy közönsége a késő éjjeli órákig épült a lelkes, szép beszédekből kicsengő komoly tanulságokon.

A nagyszerű emlékvacsora érdeme elsősorban László Gyula hitk. elnöke, akit a jelenvoltak elhalmoztak rokonszenvük jeleivel. Demény Hugó jótékonyügyi és dr. Sági Ferenc kultúrelőjáró fáradhatatlanul buzgólkodtak az est sikerén, amelyből példát vehetnének többi hitközségeink is, hogy hasonló ünnepé-lyekkel közelebb hozzák a hadviseltek a valláshoz és a felekezeti kérdések iránti érdeklődéshez.

Akik „sikerek” — a „sikertől”

— Beszélgetés —

Személyek: 1. A természetes részvénytársasági igazgató — 2. A fakóképu, állástalan tanár

— Hát *masz tov*, direktor uram! Gratulálok. Nagy a diadal? Nem is csoda, hogy győzelmi mámorban úszik egész Sipország! Hiszen mindent el lehetett volna himi, de azt, hogy ilyen *általános lelkesedéssel*, *akkora egyhangúsággal*... mivel is még?... hja, igen: ilyen hatalmas autóparkkal, olyan töménytelen felhajtóval és slepprel így le fogják tudni szavaztatni a pesti *összsidóságot*, *mint egy embert* a hitközségi párt jelöltjei mellett, ezt, úgy, a legvakmerőbb és legvérmesebb optimisták sem hitték volna. Így megsemmisíteni az ellenzékét!? Ilyet még nem produkált a vezér-előtti időszámítás egyetlen rasekolja sem. Hihetetlen: *öt-ezer*, *sage und schreibe*: kemény ötezer pesti zsidó szavazó, sőt dacos szavazó, úgylis mondhatnók, csakazértis — szavazó adta le voksát az Egyakarattól szült listára. De egy kicsit...

— Akárhogy gúnyolódik, bizony szép volt!

— Nekem is repesett a lelkem, amikor láttam, hogy szeretik egymást a pesti zsidók. Különösen a Führer táborában. Mennyi gyöngéd figyelem! Még csak azt sem kellett, hogy a tyúk-

szeme fájjon valakinek, akkor is megkímélték a gyalogjárásától. A szavazatszedő-bizottságot *nem* lehetett ugyan házhoz szállítani, de készségesen elhozták a szavazót autóval a helyszínre, ketten, két jó markosak, kiemelték a kocsiból, jobbról-balról karonfogva felvitték, fel egészen az urnáig. Senki nem molesztálta, senki nem faggatta, van-e választójoga, *nem* inquirálták, kifizette-e az adóját. Kit érdekelt most ez? Csak adja le a szavazatát. Hamar, hamar, minél előbb. Azután... mehet! Fáj a tyúkszeme? Sebaj, csak menjen gyalog! Ez egészséges. Majd ha legközelebb jön megint szavazni, akkor megint lesz autó.

— Nézze, tanár úr, én megértem, hogy maga így beszél. Elvégre magától igazán senki sem kívánhatja, hogy örüljön a választás eredményének. De azt nem tagadhatja, hogy az ellenzék, amely ön szerint hatalmas, nagy és intelligens tábor, *nem* volt sehol. Még csak starthoz sem állott!

— Hohó, tudtam, hogy ezzel jönnek most. Hát *nem* megmondtuk, *nem* megírtuk, hogy az ellenzék *nem* vesz részt a választásin. Mi értelme lett

PESZACHRA minden zsidó háziasszony
kávéhoz csakis של פסח MANNA cikóriakávét
ארטה' כשר
használjon, amely két orthodox rabbiság hechserevel van ellátva.
Gyártja:
FODOR JAKAB ÉS TÁRSA, Budapest,
X., Maglódi ut 17. sz.
Kapható minden fűszerüzletben!

volna olyan választáson résztvenni? Amikor a zsidó adófizető polgárságnak, a zsidó intelligenciának a zöme ki van rekesztve a választásból, mint „felülötlen és megbízhatatlan elemnek” szavazati joga sincs, amikor az ellenzék egy-egy vezetőre kiszemelt egyéniségének csak a nevét kellett kiejteni, már megindult feléje a legillogálisabb figyelmeztetések, óvások, intelmek. sőt fenyegetések áradata, mígnem az illető undorral és megvetéssel félre nem állt? De hogy az ellenzék nagy és hatalmas tábor, ezt ma is állítom. Sőt az önök „diadala” adja hozzá a bizonyítékot. Nézze csak. Önök szerint leszavazott közel ötezer választó. (Ellenzéki őrszemek állítása szerint nem volt ugyan az még 3800 sem). Most számítsa ki, hány volt ebből a spontán lelkesedő. A hitközség és intézményeinek alkalmazottjai, az orvosok, a tanítók és tanárok, a chevra és intézményeinek tisztviselői, a többi felekezeti intézmények, a körzeti testületek és egyletek választott és kinevezett, megbízott és kijelölt, stb. vezetői, alkalmazottjai és „függőségei” kitesznek összesen legalább 1600—1800 szavazót, a szállítók és azok „függőségei” cca. 500-at, a képviselőtestület rendes és pótkijelöltjei, azok hozzátartozói, alkalmazottjaival, barátjaival és érdekkörökkel együtt másik legalább 1000-et, ez már 3000 — hól vannak hát az önként lelkesülők, amikor pedig a spontán lelkesedés szívesítésére rendelkezésre állott annyi nyomtatvány, hogy Dunát lehetett volna vele rekeszteni, annyi autó, hogy koronázási felvonulást vagy Duna-ünnepélyt lehetett volna rendezni, annyi felhajtó és slepper, hogy a világ leg híresebb kártyacsatárai sem rendelkeznek annyival? Hallottam is, hogy ellenfeleink statisztikusai meg is vannak rökönnyödvé. Megzavarodva kérdik az antiszemita táborokban, hát hová lettek a pesti zsidók? Hát még ötezer sincs együtt egy táborban? Pedig ők, akiknek semmi komoly kifogásuk nincs, nem is volt és nem is lehetett a zsidóság, illetőleg a pesti hitközség mai vezetői ellen, azt hitték, hogy tömör falanxban áll ezek mögött a pesti zsidóság. Most számítsák: Választói jogosultsága van kb. 14.000-nak. Ebből minden kérés, invitálás, figyelmeztetés,

intés és sleppelés ellenére is csak „közel ötezer” volt összehordható, a hatalmas egység reggel, délben, este hangzotatt, sőt harsogtatott feltélen szükségére ellenére is — akkor hová tartozik a többi 10.000? Látja, ez a maguk diadalának igazi értékelése.

— Hát azt hiszi tanár úr, ha az ellenzék részt vett volna a választásban, más lett volna az eredmény?

— Feltétlenül! Hát gondolja csak meg, milyen munka, milyen agitáció, micsoda pénzpocskolás eredménye volt ez a választási „siker”. Pedig a vezér az egész választási kampány alatt, de különösen utolsó beszédében folyton úgy állította be önmagát és vezérkarát, s többi szónokaival is úgy állította be az ő jelentőségét, hogy ő az az egyetlen isteni küldetésű és egyedül elhívott legférfi, aki a magyar zsidóságnak legnagyobb és legégetőbb problémáját, a legnagyobb és legizgalmasabb feladatát, az ifjúság megélhetésének és elhelyezkedésének súlyos, sorsdöntően súlyos kérdését meg akarja, meg tudja és meg fogja oldani. Ezen a címen össze is toborozott egy ifjúsági szervezet is, amely eddig már rendezett is néhány táncmulatságot meg teát, azután egy nagyobb választási gyűlést is, persze a hitközségi párt égisze alatt és érdekében. A hitközségi párt utolsó vacsoráján is ennek az ifjúságnak az egzisztenciális kérdéseire utalva mondta a vezér, hogy „az összetartás, az egység meg fog védeni bennünket azoktól a veszedelmektől, amelyek a mi nyeregünket, egzisztenciánkat és évtizedeken keresztül felépített eredményeinket el tudnák pusztítani.” Hát ime, ez a „közel ötezer” ember az ő nagy egysége? Hogy mondhatja hát, és hogy állíthatják az ő szatelleszei, hogy ő képviseli a pesti zsidóságot, vagy éppenséggel az ország zsidóságát?! Ezért nem is csodálom, hogy már a választási előkészületek alatt is oly hír kelt szárnyra, hogy a pesti hitközség elnöke lemondás gondolatával foglalkozik. Hát tekintheti ő magát a pesti és az ország zsidósága bizalmának letéteményeseül, ha kb. 14.000 választóból a legmegfeszítettebb és legköltekezőbb agitáció ellenére sem tudott a „közel ötezer” szavazónál többet összehozni — noha az ellenzék meg sem moccant és teljesen szabadon hagyta számára az érvényesülés terét? És meg kell gondolnia ezt az eredményt a kormányhatóságnak is?

— Miért, mi köze a kormányhatóságnak ahhoz, hogy hogyan ütött ki ez a választás?

— Nagyon is van köze. A kormányhatóságot bizonyára érdekli az, hogy

a magyar zsidóságot az őt érintő kérdésekben ki képviseli. Nos, hát képviselheti-e olyan valaki, aki a magyar zsidóság legintelligensebb, műveltségben és gazdaságilag legjelentékenyebb rétegének, a pesti zsidóságnak és abból is csak a szavazati joggal bíró kb. egyötöd résznek mindössze csupán egyharmadát tudta maga mögé felsorakoztatni. És mérlegelnie kell a kormányhatóságnak ezt annál is inkább, mert a választást megelőzően olyan harcok zajlottak le a pesti hitközség vezetőjének felekezeti politikai kezdeményezései és akciói körül, amelyek élesen szembeállították őt és táborát pl. a régi dicsó hagyományú budai hitközséggel és az ország többi hitközségeivel. Ez az éles harc, amelyhez egy nagy apparátussal és színpadiassággal megrendezett ú. n. országos kongresszus adta meg a rezonanciát, meg nem dőlt el. Végleges eldőltéhez hozzá fog járulni a kormányhatóság is akkor, amikor a kongresszus-alkotta statutumokat jóváhagyja vagy nem. Ezekben a statutumokban a pesti hitközség akaratát, illetőleg a pesti hitközség vezetőinek akarata nyerne intézményesülést és ezzel a harc is állandósulást. Azt kérnem már most, nem kell-e hát a kormányhatóságnak felügyelnie a most lezajlott választás eredményére, amikor ebből az tűnik ki, hogy az a vezetőség, amely e statutumokat megalkotta, nemcsak az ország zsidóságának, de még a pesti zsidóságnak, sőt még a pesti zsidóság választójogú bírójának kisebbségének a többségével sem rendelkezik, mert ennek is alig egyharmada szavazott rája, akkor amikor pedig körülhordatta a véres kardot, hogy jöjjenek el hívei az utolsó szálga a választásra, mert a nagy egység megmutatásán fordul meg most a magyar zsidóság sorsa. Kérnem már most, szankcionálhatja-e hát a kormány egy ilyen mindenféle reakciós óvrendszabályokkal és megszegyenítő korlátozásokkal működő választási rendszer alapján is kisebbséggé manifestálódott töredék akaratát is mesemmesítő óriási többség ellenére és rovására?!

Csak annyit mondok, direktor uram, maguk nagyon is sikerek a „sikertől”. Nagyon rossz lesz a kijózanodás.

SPECTATOR

Gerenday A. és Fia

Budapest, VIII., Fiumei út 7.

Művészi sírkövek

ALAPITVA 1877.

Megjelenik!

MAGYAR ZSIDÓ KÖZÉLET

1905—1935

HIREK

NAPTÁR

Márc. 7, szombat — Ádár 13 (Heti-
szakasz. Tőcáve, háftóra: Kaj ómár Ado-
sem pokádti, I. Sám, 15 f. 2—34. v., Porosáth zöchor, szombat kimen: 6.22, mögilla-
olvasás), — márc. 8, vasárnap — Ádár 13
(Purim), — márc. 9, hétfő — Ádár 15
(Susán Purim), — márc. 10, kedd, — Ádár
16, — márc. 11, szerda — Ádár 17, —
márc. 12, csütörtök — Ádár 18, márc. 13,
péntek — Ádár 19 (szombat bejöv: 5.47),
— márc. 14, szombat, — Ádár 20 (Heti-
szakasz: Ki sziszó, háftóra: Vájhi dövár
Adosem, Ezekiel 36. f. 16—38v., Porosáth
poro, szombat kimen: 6.32), — márc. 15,
vasárnap — Ádár 21, — márc. 16, hétfő
— Ádár 22, — márc. 17, kedd — Ádár 23,
— márc. 18, szerda — Ádár 24, — márc.
19, csütörtök — Ádár 25, — márc. 20,
péntek — Ádár 26 (szombat bejöv: 5.56.)

— Porosáth poro. Március 14-én
(Ádár 20.) porosáth poro. A szentély
fennállásának idején halott érintése által
tisztátalanná vált egyén nem mutathatta
be peszach-áldozatát, míg a Tórában
előírt mód szerint meg nem tisztálkodott.
Peszach közeledtével tehát felolvassák a
Tórából azt a szakaszt, amely a tisztál-
kodás parancsával és végrehajtásának
módozatával foglalkozik. Szombaton
reggel jócér, két tórát veszünk ki, az
elsőhöz 7 személyt hívunk fel és a heti
szakaszt, a másodikhoz a mártírt és Mó-
zes IV. 19, 1—22 olvassuk. Próféta
lecke: Jöchezkel 36, 16—38, mely Izrael
lelki tisztulásáról beszél.

— Személyi hír. Stern Samu, az Izr.
Orsz. Iroda, a pesti VI. Izr. Községkerü-
let és a Pesti Izr. Hitközség elnöke feb-
ruár 29-én, szombaton, délben a Muszaf-
ima után Londonból, ahol a magyar ke-
reskedők küldöttségében vett részt, vizs-
sautazott Budapestre, ahová vasárnap
a délutáni órákban érkezett meg.

— Auer Róbert a VAC úszószakosz-
tályának elnöke. Auer Róbert, a budai
izr. hitközség jeles pénzügyi előljárója,
elvállalta a VAC sok sikert felmutató
úszószakosztályának elnökségét. Új tisz-
tába a VAC ünnepélyes gyűlésén iktat-
ták be, amikor is az avatobeszédet Klein
Elek ügyvezető elnök és dr. Groszmann
Zsigmond rabbi egyházi elnök mondoták.
A szakosztály nevében pedig dr.
Barta Miklós üdvözölte. Ugyanakkor ün-
nepelte a VAC vívószakosztályát leg-
utóbbi két országos versenye alkalmából,
melynek legjobb eredményeit a szakosz-
tályból Wesel István érte el, aki értékes
tiszteletdíjat kapott a klub inökségétől.

Értesítjük i. t. vevőinket,
hogy elsőrendű **hizlalt marha-
húsból készült húsárúkülön-
legességeinket az alábbi há-
rom postacsomag összeállítás-
ban kivételesen olcsó árban
bocsátjuk i. t. vevőink rendel-
kezésére.** Áraink teljesen költ-
ségmentesen franco porto, franco
csomagolás értendő, úgy hogy
**az itt feltüntetett összegeken
kívül más költség nincsen.**

**Megrendelésnél elegendő
az összeállítás számát
közölni.**

1.) 1 kg. kolbász
1 " kis virsli
 $\frac{1}{2}$ " párizsi
 $\frac{1}{2}$ " szafaládé
 $\frac{1}{2}$ " ráber
 $\frac{1}{2}$ " borjusajt
2 doboz májpástétom P 8.60

2.) 1 kg. debreceni
1 " kis virsli
 $\frac{1}{2}$ " szafaládé
 $\frac{1}{2}$ " kolbász
 $\frac{1}{2}$ " sólethus
 $\frac{1}{2}$ " libakolbász
3 doboz májpástétom P 9.55

3.) 1 kg. nyári szalámi
 $\frac{1}{2}$ " libakolbász
1 " debreceni
 $\frac{1}{2}$ " szafaládé
 $\frac{1}{2}$ " párizsi
 $\frac{1}{2}$ " borjusajt
 $\frac{1}{2}$ kg. libacomb P 11.90

Skrek Lipótrt.

crth. **שאלמי- és húskon-
zerv különlegességek gyára**
Budapest, VII, Dob-u. 27.
Sürgönycim SKREKSZALÁMI

— **HELYESBÍTÉS!** Lapunk i. évi feb-
ruár 22-iki számának harmadik oldalán
Ceres-hirdetés jelent meg. A hirdetésben
közölt 50 filléres negyedkilonkénti ár,
egy régi matrica felhasználása folytán
csúszott be a szövegbe, amelyet ezennel
helyesbítettünk. Ugyanis az új fogyasztási
adó folytán a CERES növényzsír negyed
kilós csomagolásának ára 62 fillér.

— Patai György lett a jeruzsálemi
egyetem első doktora. Az ITA távirati
iroda jelenti Jeruzsálemből: Most volt a
jeruzsálemi egyetemen az első doktorra
avatás, amelyen jelen volt dr. Magnes
kancellár, Prof. Bergmann rektor, az
összes karok dékánjai, Prof. Klausner,
Prof. Tortsiner és a többi egyetemi ta-
nárok között a magyar származású
Prof. Klein. Utóbbinak irányítása mellett
dolgozott a tudósképző évfolyamokon dr.
Patai György, aki nagyszabású művet
írt Palesztina hidrografiájáról és ennek
alapján lett a jeruzsálemi egyetem első
doktora. A jeruzsálemi egyetem ugyanis,
melyet tíz évvel ezelőtt avatott fel lord
Balfour, Nagybritannia külügyminisztere,
az angol főiskolai rendszer szerint van
berendezve. A mi egyetemeink doktorá-
tusának megfelelő ott a magister artium
cím, az egyetemet végzettek számára
van azután a graduáltak felsőfokú tudós-
képzője, melynek befejeztével önálló ku-
tatás eredményei felmutatott nagyobb
mű alapján nyerheti el a jelölt a doktori
címet. Dr. Patai Györgyöt 2 évvel ez-
előtt avatták doktorrá a budapesti Páz-
mány Péter egyetemen summa cum
laudis kitüntetéssel és azóta számos
műve jelent meg különböző nyelveken.

— A VI. Izr. Községkerület alakuló
közgyűlése. Stern Samu, a Pesti VI. Izr.
Községkerület elnöke március 22-én d. e.
11 órára hívta össze a kerülethez tar-
tozó hitközségek által az új ciklusra
megválasztott községkerületi képviselő-
ket, újjáalakuló közgyűlésre.

— Schiffer Mórné ünnepélése. Schiffer
Mórné, a budai Izr. Nőegylet fáradhatat-
lan buzgalmu és áldozatkészségű társ-
elnöke, a napokban töltötte be életének
60-ik születésnapját. A budai zsidóság
ezt az alkalmat felhasználta arra, hogy
kifejezést adjon személyéhez való ra-
gaszkodásának és érdemei megbecsü-
lésének. Március 2-án, hétfőn délben a
Nőegylet helyiségében előkelő közönség
gyűlt egybe, amelynek élén dr. Kiss
Arnold budai vezető-főrabbi, özv. Baracs
Károlyné elnökkasszoy, dr. Kriszhaber
Adolf hitk. elnök, Biró Géza min. taná-
csos, chevra-elnök és Auer Róbert hitk.
előljáró, szívből jövő, őszinte szavakkal
köszönték meg hasznos munkáját. Schif-
fer Mórné mélyen meghatódva fogadta,
hogy továbbra is a jócselekedeteknek
szenteli életét.

— **Augusztusban lesz a zsidó világkongresszus.** Párisi távirat szerint a zsidó világkongresszust előkészítő bizottság elhatározta, hogy 1936. augusztus havában tartja meg a világkongresszust Jeruzsálemben. Még március hónapban megkezdődnek az előkészületek, hogy a különböző országok zsidósága idejében megvalósítsa a világkongresszusra delegátusait.

— **Házasság.** A Kazinczy utcai orth. főtemplom udvarán március 1-én, vasárnap délben, rendkívül előkelő nászközönség jelenlétében esküdtött örök hűséget Keleti Lajos és neje Nusi leánya Skrek Gyulának, a Skrek Lipót Rt. kőser szalámigyár tehetséges és közbeesült junior-igazgatójának. Ott volt a főváros zsidóságának színe-jáva, amely Steiff Jonathán rabbi megkapó imája és az új párhoz intézett emelkedett szavai után őszinte jókívánságait fejezte ki az ifjú házasoknak és az örömszülőknek. Esküvő után a Royal szálló fehér termében látták vendégül rokonaikat és barátaikat.

— **Féllárú hajójeggyel a Szentföldre.** A „Mult és Jövő“ szentföldi társasutazásának, amely április 16-ikán indul és három hétig tart, a Lloyd Triestino hajójegyeinek 50 százalékos redukálása folytán, de azontúl is lényegesen csökkent. Az összköltségek Budapesttől Budapestig, beleértve a szentföldi túrákat, lakással, ellátással, autótakkal, stb. összesen 590 pengő, elsőosztályon pedig 890 pengő. A hajójegy kedvezmény folytán megnyilvánuló nagy érdeklődés szükségessé teszi, hogy a hajójegyeket minél előbb biztosítsák. A Mult és Jövő csoportja ezúttal is intim, előkelő társaságból fog állani. A csoport programjában szerepel az orvosi világkongresszusra érkezők Tel Avívba és a túság befejezésével részt lehet venni a telavivi közelkeleti mintavásár megnyitására. A féllévre szóló hajójegy meghosszabbítható. Érdeklődésre bővebb felvilágosítást küld a „Mult és Jövő“ szerkesztősége (Vadász utca 11. telefon: 19—9—55.).

— **1200 lengyel rabbi az államelnöknél.** Varsóból jelentik: 1200 lengyelországi rabbi küldöttségbe készül Moszcicki elnökhöz és a miniszterelnökhöz, hogy tiltakozzék a vágatási tilalom ellen. Közben Posen városa is elhatározta, hogy betiltja a kőser hús behozatalát.

— **A bécsi hitközség búdzsége.** Febr. 25-én tartotta a wieni hitközség közgyűlését. Folyó évre 225.000 Schillinggel több kladást irányoztak elő, mint 1935-re. Az előirányzott összkladás 6.228.730.

— **Adler Gyula emléke.** A Pesti Chevra Kadisa február 26-án este fél 6 órakor gyászistentisztelet keretében hódolt hálás kegyelettel felejthetetlen díszelőre, Adler Gyula emlékének. A sölösím alkal-

mából dr. Groszmann Zsigmond rabbi emelkedett szavakkal méltatta a Megboldogult hervadhatatlan érdemeit. A Pesti Chevra egész előljárósága, választmányának és képviselőtestületének számos tagja is megjelent az istentiszteleten, Krámer Miksa kormányfőtanácsos elnök vezetésével.

— **Hevesi Simon és Kiss Arnold imakönyvfordításai az Imítben.** Az Imit szerdán este Wertheimer Adolf elnökletével felolvasó ülést rendezett, melyen dr. Hajdu Miklós, a Pesti Izr. Hitközség h. előljárója, a kitünő újságíró tartott előadást dr. Hevesi Simon és dr. Kiss Arnold vezetőfőbbik nemrég megjelent imakönyvfordításairól. Rámutatott arra, hogy a hasonló művészi módon megoldott fordítás milyen közel hozza a hívő, az olvasó lelkét az imák szelleméhez, mert nemcsak azok tartalmát érteti meg az olvasóval, hanem az imák irodalmi tartalmának átadásával szellemi gyönyörűséget is szerez. Az előadást Bartos Gyula, a Nemzeti Színház kiváló művésze illusztrálta imarészletek hatásos előadásával, a Dohány-utcai templom kórusa pedig Donáth karnagy vezetésével énekrészletek tolmácsoló nagy művészettel. Az előadónak Kóbor Tamás mondott az Imit nevében köszönetet.

— **Kaszab Aladár emléke.** Február 25-én este, a pesti hitközség marandó emlékü néhai elnökének, a nagy mecenásnak halálozási évfordulóján gyászistentisztelet volt a pesti Hősök Emléktemplomában. Ábrahámsohn Manó főként megkapó éneke után dr. Glückstahl Samu hitk. elnökhelyettes gyújtotta meg az emlékméceset és dr. Groszmann Zsigmond rabbi emlékezett meg emelkedett szavakkal a Megboldogult hervadhatatlan emberbaráti tevékenységéről.

— **Halálozás.** Dr. Schwartz Lajos, a cakoveci (csáktornyai) hitközség elnökének neje, szül. Faludi Ilus hosszú szenvedés után meghalt. Nagy részvét mellett temették február 3-án a finomlelkű és nemesszívű úriasszonyt, kiből a szegények jótévőjüket a társadalmi élet pedig minden szépért és jóért hevülő tagját veszítette el. Mélyen sújtott férjén és kis leánykáján kívül nagyszámú rokonság gyászolja.

— **A Mikéte gyásznapélye.** A Mikéte március 1-én, vasárnap d. u. fél 5 órakor a Tanonco, non (V. J. Damjanich utca 48.) n. z. templomában kegyeletes gyásznapélyt tartott az egyesület elhunyt jótévői: Adler Lajos, Beer Henrik, Dános László, Kaszab Aladár, Krausz Mór, Lichtenstein Dezső, Popper Samu, dr. Stein Lipótné és Wolfinger Miksa emlékezetének.

— **A Budapesti Talmud Egylet** (Sasz Chevra) Vasváry Pál utcai templomában

március 1-én, Zajn Adár alkalmából Herskovits Dávid rabbi mélyérte-mű, szép beszédben emlékezett meg a legutóbbi évben elhunyt egyesületi tagok haláláról és kegyelettel hódolt Sándor Pál emlékének is. Beszéde mély benyomást gyakorolt a templomot zsúfolásig megtöltő hívekre.

— **A Kőbányai Izr. Nőegylet** február 29-én tartotta évi bálját, amely úgy erkölcsi, mint anyagi tekintetben fényesen sikerült. Ott volt a kőbányai zsidóság színe-jáva, amely Boschán Artur né elnökasszony, Hajnal Mór né ügyvezető elnök, Fischer Vilmos né, a vigalmi bizottság elnöke, László Gyula hitk. elnök és neje fáradszóró buzgóságának eredményeként megszerezte várakozáson felüli mértékben azokat az eszközöket, melyekkel méltó emléket állíthatnak a nemrégiben elhunyt hervadhatatlan érdemű özv. Friedmann Vilmos né elnökasszonynak, aki működésének főcélját mindig a szegények és elesettek felségítésében, a sors mostohagyermekének meleg étellel, ruhával és tüzelővel való megörvendeztetésében látta. Lelkesen segített a népszerű vezetőségnek a Nőegylet és választmánya, de a kőbányai zsidóság minden rétege is. Emelkedett hangulatban voltak együtt a késő reggeli órákig.

— **Az „Emanah Leánytanonckör“ purim ünnepe.** A pesti VII. ker. Izr. Nőegylet védnöksége alatt működő „Emanah Leánytanonckör“ (VII., Bethlen Gábor tér 2.) március 8-án, vasárnap d. u. 5 órakor nagyszabású purim ünnepélyt rendez. Az ünnepélyen dr. Gönczi Magda tanárnő az Emanah leányvédelmi akcióját ismerteti, Wirth Ferenc vallásos Purim és a zsidóság vonatkozásáról beszél, dr. Rosenákné Beer Blanka írónő aki a műsort is összeállította, novelláit olvassa fel, ezenkívül purimi dal, szavalt, tánc, szindarab és ének szerepel az érdekes műsoron. Az Emanah budai Goldberger Gyuláné értékes alkotása mely nemes céljára való tekintettel megérdemi a zsidóság minél szélesebb rétegeinek támogatását.

— **Leányárvaházi purimünnepély.** A Pesti Izr. Nőegylet XIV. Hungária közp körűt 149. szám alatt fenntartott leányárvaházában március 8-án, vasárnap d. u. fél 5 órai kezdettel tartja meg a szokásos purimünnepélyt a növendékek által rendezett nagyszabású előadással és a vendégeknek szóló teadélutánnal kapcsolatban. Erre az egyesület ezúton hívja meg tagjait és a leányárvaház pártolóit. Uzsonnájegy 1 pengő. A növendékek megajándékozására szánt készpénz-, vagy természetbeni adományokat a vezetőség hálás köszönettel fogadja.

A szidra margójára Töcáve

Irta: **Dr. Rubinstein Mátvás**
szekszárdi főrabbi

„Vösochánti böszóch böné jiszroél vöhojjszi lóhem lélóhim — Izrael fiai között lakozom s nékik Istenök leszék.” Utalás ez az előző szidra igéjére: „Vööszu li mikdos vösochánti böszóchom — És készitsenek nékem szent hajlékot, nem csupán azért, hogy Izrael fiai látogassák azt, hanem azért is, hogy Ő lakozzék Izrael fiai között. Megható kívánság: az Örökkévaló az Ő népe között akar lakozni, ahogy az atya kívánkozik gyermekei közé. Azért is mondja az ige: vösochánti böszóchom — hogy öközöttük lakozzam — s nem: vösochánti bó — hogy abban lakozzam — ahogy vártuk volna

Még moncják, hogy nincs elég bensőség Isten s hívő között Izrael vallásában, lévén itt az Isten — nem szerető atya, hanem félelmes király. Hát nem atyai bensőség nyilatkozik meg ebben az igében?

S ott a másik ige: „Vajipách böápov nismász chájim — Az Isten az Ő lelkeből lehelte lelket az emberbe.” Kétségbevonhatatlanul meg van itt mondva az atyai kapcsolat Isten s ember között. Az épen a jellemző Izrael vallásában, hogy a legszorosabb bensőség van Isten s hívő között. Azért kívánja hogy az ember az Isten módjára szent legyen. Ez adja meg a színezetet Izrael etikájának is. Vallási etika ez, az Istenben gyökerező — s nem embercsinálta etika, mint a görögöké. Abszolút etika s nem relativ, viszonylagos etika a legfenségesebb, a legmagasabb etika. Képezhető magasztosabb etikai tan, mint ez: „Szentek legyenetek!”

De még ennél is mélyebb hatású a bensőség Isten s ember között Izrael vallásában: Isten s ember — mintegy — kölcsönhatással vannak egymásra. Az Isten példaképpel szolgál az embernek szentségben — s az ember a szentségével avagy megszenteltelenedésével megszenteli, vagy megszenteltelenti szentségének forrását, az Istent. Azért mondja az ige: „Vönökúásti böszóch böné jiszroél — Hadd szenteltessen meg Izrael fiai között”, s: „Völo szócháólú esz sém kodsi — Ne szentségtelenítsék meg szent nevetet!” Mintha az ember részestársa volna az isteni szentségnek, gyarapíthatja s csökkentheti azt.

Páratlanul mély etikai látás! Ez az érteleme Izrael kiválasztottságának is:

„Vöatem tihöju li mämlechesz kóhanim vogaj kódos — És lesztek ti nékem... s szent népem.” Nem Izrael megkülönböztetését akarja ez jelenti (mint magyarázta egyszer Blau rektor ur a kiválasztottság értelmét), hanem az Istenhez való viszonyánál, Istennel való bensőségénél fogva Izraelre háruló terhet, az „öltöröt”, a Tóra igéjét, az isteni etika igéjét. Ez azt jelenti hogy Izrael fiának az etikában legkiválóbbnak kell lennie, nemcsak jónak, hanem a legjobbnak, nemcsak becsületesnek hanem legbecsületesebbnak, nemcsak jellemesnek, hanem a legjellemesebbnek, nemcsak vallásosnak, hanem a legvallásosabbnak.

Fájdalom ennek ellenkezőjét észleljük,

Kitérés más felekezeteknél alig, annál nagyobb mértékben Izrael fiai között fordul elő. Ha tudnák a kitérők, milyen csorbát ütnek Izrael jóhírnevén kitérésükkel, talán visszariadnának tettüktől. Nem álltathatjuk magunkat: a kitéréseknek több mint túlnyomó része gazdasági okokra vezethető vissza. De mégis tekintve a kitérések ijesztő számát, azt kell gondolnunk, hogy talán több szilárdságot, több megfontolást kellene várnunk Izrael fiától. Hiszen mi a törhetatlenség népe vagyunk — s a törhetatlenség tartotta meg népünket

Az Isten közelségének népe vagyunk. Ennél nagyobb nemesség nincs — s ez a nemesség kötelez nagyon kötelez.

Régi purimok

Irta: **Richter Arthur**

Milyen jó, hogy vannak emlékeink, melyekből erőt, kitartást meríthetünk mai sivár kilátástalanságunkban. Mivé lennénk, ha nem látnók a multak ködéből előremenni a sok-sok Hámánt, de nem követné előbb-utóbb a Hámának közös sorsa. Jól is van ez berendezve. Valljuk be: gyarló emberek vagyunk. Jódolgunkban sok mindenről megfeledekezünk: legtöbbször talán arról, hogy zsidók vagyunk és ezek a visszatérő figyelmeztetések eszméletnek mivoltunkra. A bajok elmúltával hálálkodunk és — jó osztályrészünk gyanánt — hamar levetteti velünk a feledés a gyászkontózt, vigadunk. A zsidó vígság sohse csapott át bacchanáliába. Mederbe szorítva folyt le. Nem is maradt keserű utóíze.

A vigadozásra kínálkozott is alkalom, meg kerestek is módot: Paszita. Szimchász Tóra, Purim, eljegyzés, lakodalom, önként kínálta a vígságot, az alkalom keresésre ott volt a Chevra-szüde. Tórafelavatás, házavatás. A legvígabb, pajzánabb tán a Purim volt. Erre készültek fel a legjobban. Egy héttel előtte már válogatták a mákot, törték a diót. Nagy szakértelemmel gyúrták, keverték a sokféle tészta, melyből az omlós kindli és egyéb sütemény készült. Minden balbószten kített magáért, nehogy az ő kindlijét megszólják, ócsárolják. A zsiros bódónökben nagy gödrök jelezték az igyekvést. Fontos is volt ez, nehogy Chejese néni — a kile kicve Jidenéje, ki-

nek mindenki küld slachmóneszül valamit — azzal izelje meg a küldeményt: „Aj, al vi slachte Zeitin zenen, nit e möl smalc darf ma in Kindl erin gebn.”

A gyerekeknek volt csak igazi örömük! Ahányszor csak találkoztak a szalvétakendős tányért vivő Slachmónesz-hordozók, mindegyik mutogatta kincseit. Egy-egy narancs, piros alma játék, pénz, és ki tudja elsorolni: még mi mindent. Hogy párnapi gyomorrontást kaptak a sok összevett édességtől, az csak természetes is.

Az este volt a Purim fénypontja. A rabbinnál, a rasekólnál, no meg egy-egy ajernál jött össze a kile. Az álarcosok felvonulásának se vége, se hossza. Igaz, nagy elképzelő erő kellett kihámozni, mit is igyekszik ábrázolni a maszk. Folyt a rigmus csipkelődzéssel, gúnnyal, néha éles odamondással is. Ja: „Pürem ist alles frei!”, mondták a szabadszájuk, de: „Nach Pürim wász ma, wer der aseszpónem ist!”, viszonzották. Az egész évben elfojtott szavak felszabadultak a gúzsból és szabad folyást engedtek gondolataiknak. Egy-egy poétikusabb lélek rigmusba szedte az év eseményeit, melyben mindenki megkapta gyöngéjéért a magáét. A kilében suttogó petykák ekkor kerültek felmelegítésre, esetleg szárnyra. Purimi rabbit is választottak, kinek lehetetlenül lehetetlenebb seilekben kellett döntenie. Természetesen az erre az 1 napra kreált tisztségre a legötletesebb és leg-

A Budapesti Aut. Orth. Izr. Hitközség felügyelete alatt termelt

**husvétii orthodox kóser
palacktej és tejtermékek**

kaphatók és megrendelhetők összes fiókjánál és az orthodox izr. fűszerkereskedőknél.
Budapesti Központi Általános Tejcsernok R.-T.

jobb humorút választották.

Purim egyik nagy hivatása, hogy jókedvű legyen az ember. Mi szerez jókedvet? A bor. Hisz írva vagyon: „a bor megörvendeztetti az ember szívét.” Hát isznak is, már amennyit tudnak inni a mi zsidaink. Purimi micve addig inni: „Ad dölaj jodá”, amíg nem tud különbséget tenni Mordechaj és Hámán között. Hámánt dicsérni, Mordechajt ócsárolni, ez az ivási határ. Ha akad ritkán, ki nemcsak Purimkor gyakorolja az „Ad dölaj jodá” hagyományát, azt Purimkor alapos kezelés alá veszik és minden tréfára készek. Itatják, amennyi csak belefér. Ha nem akar inni, arra mondják: Egész évben részeg, Purimkor józan.

Ha jesiva is van a kileben, akkor van csak még vígság. Kikeresik a balbószok gyöngéjét és arról játszanak, azt gúnyolják. Nem kímélnék sem szegényt, sem gazdagot. Egy ilyen kileben élt egy nagyon szegény foltozó szabó. Csak egyetlen ambíciója van, ami egyelőre kielégíthetetlen: szeretne „koma” lenni. Sokszor elgondolta már magában, milyen szép is lenne, mikor a samesz elkialtja a temp-lomajtóban: „Boruch habó! Kvatter!” — akkor az egész kile szemelättára büszkén átvénne a kis pólyást és ő tartaná a „brisz” alatt is. Meg aztán lenne neki is, kinek mondhatná: „Kvatter!” Kvatterjünglije is lenne, ki szombatankint meglátogatná s pascit adna neki. Milyen boldog is lenne ő! De hiába, bárhol ajánkozik fel, sehol sem fogadják el. Mindenütt gazdag kvattert akarnak. Csendesen ma-

gába fojtja vágját és mikor foltoztatja a megvásott nadrágokat és kikönyökölt ujjakat, vagy „hägriss”-eket, minden tü-öltéssel egy-egy apát szúr le, ki őt elutasítja.

Purimkor ő is félreteszi gyüszüjét, tü-jét, felveszi a sábeszi ruháját és megtisz-teli látogatásával rabbiját. A rabbi apró-termetű ember, de tudásban magasan áll kortársa fölött. Tán nem követek el ke-gyeletsértést, ha nevét is felemlítem: Feivel Flaut z. c. I. Komorságig komoly, soha még csak egy mosoly sem ül, mind-amellett emberszerető orcáján. Még pu-rimkor sem. Legfeljebb homlokredői si-mulnak csak ki. Házában nagy vígság ül. A böcherok produkálják magukat. Most a szabót választotta egyik ki célpontul. Huncut szeme meghunyorog és nagy vi-gyázva a szabó asztala alá oson, mire folyton erősödő jajgatás, nyögés hangzik fel. Valaki vajudik. Akik nem tudják, hogy purimi tréfáról van szó, bizony szemrehányást tesznek fíva anyáknak, miért is szerezték e súlyos örökséget az anyáknak. Éles sikoltás hangzik az asztal alól, majd éledő csecesemő sírása. Mazl taiv kiáltások mellett előmászik a böcher odalép a szabóhoz és nagy komolysággal mondja: „R. Chóné megtiszteltem a ko-masággal.” A sikerült bemozdáson még a rabbi is elnevette magát, hogy könnyei is kicsordultak.

Igy folyt régente a Purim, zajlott a jó-ke-dv. a kacaj, a pohárcsörrenés, a le-chájim kiáltás és a közelgő hajnal vetett véget a purimi hangulatnak.

áser, hény, sósánnáth jááköv. A 22-ik zsoltar 3-ik verséből következteti a Tal-mud (Mögillo 44a), hogy úgy este, vala-mint reggel olvasunk kell a Mögillot és mivel a közvetlenül utána következő vers átto kodós szavakkal kezdődik, ezért a Mögillo olvasása után átto ko-dóst mondunk, uvo löccijon elhagyásával, mert mi nem éjjel könyörgünk megváltá-sért; a zsidó szabadságeszmény magve-tése nem az est sötétjében, a vak gyülö-let éjszakájában, hanem a szeretet mele-génel, az igazság és jog világánál érik éds, dús természetű (löfi seén göulo bá-lájlo).

Reggel a sömoné eszré minden egyes áldásához jöcér-t: a Purim történetét és hőseit magasztaló költői imarészeket iktatunk be, eth cemach dovid kivételével, mert Mordechaj öse, Saul, ellensé-ges érzülettel viseltetett Dáviddal szem-ben.

A sömoné eszré után fél kaddis; tá-chánun-t és él-erech áppájim-ot nem mondunk. Tóraolvasás. 3 személyt hi-vünk fel, akik előtt M. II. 17,8–16 ol-vassuk föl: fél kaddis. a Tóra vissza-helyezése. Mögilló olvasása 3 börochó mellett, mint este; áser hény elmarad, ha a sömoné eszr-nél iöcér-t mondot-tunk. Ásré uvolöccijon, lámnácéach elha-gyásával; egész kaddis, olénu. Purim-kor a hállé-t a Mögilló helyettesíti. Ha circumcisió fordul elő, úgy azt a Mö-gilló olvasása előtt végezzük (Römo), egyes decizorok szerint utána, hogy a lájhudim hojtho öro vöszimchó vöszoszón stb. vers az újszüöltötre is vonatkozzék, mivel a szoszón-on talmudbölcseink a circumcisiót értik. Az újszüöltötnek ilyen-kor Mordechaj nevet szokás adni. (L. József Ömec 1088 és Tásbéc III. r. 68).

Érdekességénél fogva megemlítnék egy, a Mögilló olvasással kapcsolatos igen régi szokást, melyet a Mászzechet Szófrim (XIV. 18.) jegyez föl. Eszerint ugyanis az Ádár hó elseje és tizen-ötödike között levő szombat kimenetele-kor részletekben olvasták föl a Mögilló-t. A Mögilló olvasásának végighallgatása olyannyira fontos, hogy a gyászoló még az első hét napon is elmehet a Mö-gilló olvasásához.

A Purim a víg örvendezés napja, de nem az önző öröme, hanem a mindent átfogó önzetlen szereteté, amelynek jö-tékony melege valláskülönbség nélkül minden felebarátunkra kiárad (L. Hág-góhóth Minhagim H. Purim), különös-képpen pedig a szegények (misláach monóth is el réchu).

A lakomát minchá után, még nappal kezdjük és ezért az étkezési imában még mondhatunk ál-hánniszim-et. A gverek jelmezű táncmulatságának ere-detét már a Talmudban találjuk.

A mögillo előtt és után

A siklusok Ádár hó elsején való be-szolgáltatásának emlékére, a Mögilló olvasása előtt, minden egyes családtag után 3–3 darab fillért szolgáltatunk abba a perselybe, melynek tartalmát purimi ajándékképpen szegények között osztják szét. Azért éppen 3-at, mivel a siklusokról szóló fejezetben háromszor fordul elő a törumo -s macheisz hásekkel kifejezés. A félsiklus pedig arra tanít, hogy önmagunkban felek vagyunk és csak a közösség egyetemében lehetünk egészek. A mááriv, úgyszintén a követ-kező napon a reggeli és délutáni, vala-mint az étkezés utáni imában is a Pu-rimra vonatkozó álhánniszim-et mond-juk.

A mááriv-ima után egész kaddis; csillag feljövetele után Mögillo olvasás az al-memor-on, gyertyafény és teljes kivilágítás mellett. A Mögillát levélsze-rűen, három réthen terítjük ki és olva-sása előtt a felolvasó három áldást mond: ál-mikro mögillo, seoszo niszim

és sechehejonu. Mind az esti, mind a reggeli mögillo olvasása közben a kö-vetkező verseket előbb a közönség mondja fennhangon, majd a felolvasó is-métli a Mögillo dallamán: 2, 5, 8, 15-6, 9, 7-10 egy lélegzetvétel alatt és a 10, 3. Ezek a versek mind Mordechájra vonatkoznak és valamennyien fennhan-gon való mondásával örömmüket akarjuk fokozni. Olvasás után a Mögillot egy ki-csit összegöngyöljük és következő áldást és éneket mondjuk: hárov eth rivénu.

3 SZÓ CSUPÁN

SIRKÓ LÖWY-NÉL BUDÁN

II FŐ UCCA 79. TELEFON: 51 5-81.

KÜLÖN NAGY LERAKAT

ALKALMI VÉTELEKBŐL

LEGOLCSÓBB ÁRON

II., ZÁRDA U. 3

Margit körút sarok.

Fürst György

Az elmúlt péntek este a Fiúárvaház templomában voltunk. Beültünk a padba, elmerültünk az imádkozásba és hirtelen felfigyeltünk. Valami szokatlan, valami új, valami megmagyarázhatatlan ütötte meg a fülünket. Valami új moduláció az istentisztelet hangjában, mely tökéletesen átalakította annak jellegét. A kántor gyönyörűen énekel, a negyventagú gyerekkórus édes hangján a szívbe markoltak a dallamok — dallamok, melyeket eddig nem hallottunk, mások, mint amilyeneken a péntek esti imákat általában énekelni szokták és eddig ebben a templomban is énekeltek — valami újszerű áhítat, rend, művészi tökéletesség vonult végig az istentiszteleten.

Mi ez...? — kérdeztük először önmagunktól, majd a templom egyik állandó látogatójától. És válaszból megtudtuk, hogy a Fiúárvaháznak Fürst György igazgató a szertartási elnöke. Két éve vette át ezt a tisztséget János Engel Gyula halála után és azóta a legnagyobb energiával és hozzáértéssel vezeti a szertartási ügyeket. Az ő lelkes munkájának eredménye az istentisztelet új rendje és hangja. Amiként az árvaház egész nevelési és foglalkoztatási rendszerére rányomja bélyegét az új, előkelő és emberien érző, megértő szellem, melytől dr. Horváth Lipótné, a Fiúárvaház elnökösszonya honosított meg, aki nemcsak mindn idejét, az árváknak szenteli és egy jó anya meleg szívvel gondoskodik róluk, hanem akárcsak Ágoston Manó, vagy Komját Ernő, anyagiak tekintetében is igen sokat áldoz — úgy jelenti az új stílust Fürst György, a legfontosabb ügykör, a szertartási ügyosztály élén. De Fürst György nemcsak a szertartási ügyekkel foglalkozik, hanem az Árvaház más ügyeivel is.

Amikor ezt hallottuk, eszünkbe jutott, hogy röviddel ezelőtt más vonatkozásban is hallottuk emlegetni Fürst György nevét. Chanukka előtt a Szeretetház főgondnokánál érdeklődtünk, hogy az idén is megtörténik-e, mint az előző években, a Chevra három jótékony intézménye lakóinak purimi megvendéglése. Megtudtuk a főgondnoktól, hogy a rossz viszonyok miatt a vendéglátás bizony elmarad, de azért az intézmények lakói mégsem várják hiába a megszokott purimi édességeket, mert akadt egy jószívű mecénás, aki az intézmények 218 lakóját ellátta a Chevra helyett 3—3 csomag édességgel. Ez a mecénás szintén Fürst György volt.

Tudjuk, hogy Fürst György, akiről ismeretes, hogy egyike a legcsendesebb és legszerényebb embereknek, ezeknek

a soroknak olvasásakor dühösen fogja az asztalhoz vágni az újságot, mert nem híve a reklám semmiféle fajtájának, az ő jótékonyága számára tökéletes magánügy. De mégis feljegyezzük ezeket róla és ha megindokoljuk, hogy miért, ő is be fogja látni igazunkat.

A pesti hitközség elnöke a legutóbb hitközségi vacsorán tartott beszédében — joggal vagy jog nélkül, helyütt nem kutatjuk — felemlítette, hogy sok oly gazdag hittestvérrel tud, aki San Remoba utazik üdülni, de a jótékonyág ol-tárán semmit sem áldoz. Nos, ezeknek akarjuk mutatni Fürst György példaadását. Ezért azt is megemlítiük, hogy bár Fürst György, aki a Rimamurányi vezérigazgatója, hivatalos elfoglaltsága mellett valóban nem rendelkezik túlságosan sok szabad idővel, mégis talál magának lehetőséget, hogy jelentős munkásságot

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

**Mondja kérem:
mi a vallása?"**

A „Legyezőnek” nagyon kapóra jött a két-iv és azon a vallást firtató rubrika. Jó alkalom neki arra, hogy egy régi cikkét új címen újra lenyomassa. De ebben az esetben igazat adunk neki: valóban nem szívderítő és megnyugtató az a tudat, hogy aki állásban van, aki el tudott helyezkedni valamely vállalatnál, annak megfelelő sége szempontjából nem a képességeit és rátermettségét kutatják, hanem a vallását és a fizetését. Erről a kérdőívről azonban eszünkbe juthat egy másik kérdőív is. Ez a pesti hitközség kreációja. Néhány héttel ezelőtt röplütek szét ezek a kérdőívek a Pesti Izr. Hitközség templom-körzeteinek tagjaihoz. Az új vallásigazgató titkárok közvetlenül a választások előtt kapták vissza — ha ugyan visszakapták — a nagy költséggel és munkával minden körzeti taghoz eljuttatott kérdőíveket. Ebből az alkalmából meg kell azonban kérdeznünk a körzeti vezetőktől, mi célból és okból léptetnek ők be a temp-

fejtsen ki az emberszeretet és a felekezeti élt gyakorlása terén, mint a Chevra előljáróhelyettese, a Szeretetház és Aggok Háza felügyelője, a Fiúárvaház szertartási előljárója, a hitközség adófel-szólamlási bizottságának elnöke, a MI-KÉFE igazgató-választmányi tagja, a Szegegy Gyermekekért Egyesület h. elnöke, az V. ker. templomkörzet választmányi tagja és így tovább. A tovább: a titkos jótékonyágnak ezer formában gyakorolt módja, amlyről nincs módunkban beszámolni.

Tudjuk Igazgató Úr, tudjuk. Bocsánatot is kérünk! De propagandát csak példamutatással lehet csinálni. És oly nagy ma a zsidó szükség, oly szörnyű a zsidó nyomor, hogy ma élni kell minden rendelkezésre álló lehetőséggel. Ezért meg fogja nekünk Fürst György igazgató úr bocsátani, hogy inkognitóját leleplezve példamutatás okából minden tiltakozása ellenére idekényszerítettük őt a nagy nyilvánosság elé...

lomkörzetekbe nem-zsidókat is?! És pláne oly nagy számmal, hogy számuk a statisztikában el sem hanyagolható?! Mert bizonyára ezeknek a nem-zsidó templomkörzeti tagoknak szól a kérdőívnek ez a rubrikája: „Vallása?” Avagy talán a pesti hitközség is arra az álláspontra helyezkedik, hogy lehet valaki zsidó, akinek a vallása nem az? Ezért hát a hitközség minden tagjától meg kell külön kérdeznünk: „Mondja kérem, mi a vallása?”

Adalék a pesti és kőbányai hitközségek próbaházasságának idilli békéjéhez

A kőbányai hitközség tudvalevően mindenáron házasságra akart lépni a Pesti Izr. Hitközséggel. A nagy pesti hitközség nem tudott ellenállni a kis kőbányai hitközség toladó felkínálkozásának és kacér magakelletésének, egy szép napon tehát ráfanyalodott és frigyre lépett a kis fruskával. Elnevezték pedig ezt a frigyét „gazdasági együttműködésnek” és kimondták, hogy próbaképpen három évig fogják egymást szeretni. Történt pedig e próbaházasság mézesheteiben, hogy a hatalmas fél rájött, hogy a gyöngébbik fél külön levelezést folytat és postája még

NEUWIRTH TESTVÉREK

Briliáns ékszeresek
0rás és ékszeresek
Budapest, VI. ker., Király ucca 28.

Briliáns, arany és ezüst beváltás.

Saját műhely. Szombat és ünnepnap zárva.

Briliáns ékszeresek,
ezüst dísztárgyak,
gyertyatartók, men-
órák és tórafelsze-
relések nagy választé-
kban

mindig az ő régi leánykori címére jár. De az Egyakarát nem azért Egyakarát, hogy ezt tűrje, intézkedett tehát, hogy a kőbányai hitközség postáját is az ő kezébe, a Síp-utcába kézbesítsék. Közben aztán új elnököt választottak Kőbányán. Az új elnök, — egy igen kitűnő, ambiciózus és lelkes férfiú, várt egy hétig, várt két hétig, de bizony csak kevés volt az elintéznivaló. Akkor tünt fel neki, hogy nincs postája.

— Mi az kérem, a hitközségnek soha sincs semmiféle postája?

— Dehogy nem, kérem, — felelték, — de azt a Síp utcában intézik el.

Az elnök nagyot nézett és már is cselekedett. Írt azonnal a postaigazgatóságának, hogy a kőbányai izr. hitközség címe nem Síp-utca 12. alatt van, hanem az ma is a régi. A postát most ő kapja. De az Egyakarát ezzel sehogyan megbékélve, kiüzent, hogy a postát először neki kell látnia, azután ő majd kiküldi. Most folyik az üzengetés.

Hogy ez a mézeshetes cibálódás, hogyan fog végződni, ... a „get”-szakértők tartózkodnak a vélemény-nyilvánítástól.

„Chotószi. oviszi”

E bűnvallást nyíltan, a fórumon, egy kitűnő budapesti fiskális tette a választási gyűlések egyikén, így akarván kifejezést adni afölött való örömeinek, hogy ő is elhagyhatta végre a régi zászlót. Csak egyet nem értünk. Hogy a régi zászló elhagyását és az új zászló alá szegődést meg kell valamivel indokolni — még ezt megértjük valahogy. De miért kell azert a régít sárral megdobni?! Miért volt véték arra felesküdni és azt meggyőződéssel követni? Egy szenvedélyes kommentátor-barátom ezt így próbálta pszichológiailag érthetővé tenni: A régi zászló elhagyása sohasem hat szimpatikusan. Ezt a hatást úgy lehet enyhíteni, ha azt mondjuk, hogy a régi állásfoglalás tévedés volt. Azonban amiként az új keresztényeknek sohasem elég, ha ők most jó keresztények, ezt meg kell toldaniok — minden gyanú elhárítására — azzal is, hogy vad antiszemitákká lesznek, azonképpen az új zászló alá szegődés számára is úgy akarnak bizalmat biztosítani, hogy mindjárt sarral dobnak a régi zászlóra: „Chotószi, oviszi”.

Miéfhoé és Imiosz

A Síp-utca nagy alkotó láza egymásra termelte az utolsó években a legtöbbszöröbbsz szervezeti szabályzatokat, amelyeket aztán mindközönsége-

gesen és simpliciter alkotásoknak neveztek el. Egy ilyen alkotás és szervezet a zsidó ifjúsági egyesületek és körök központi szervezete: az Imiosz is. A választások előtt kelt életre. Már akkor és azóta is többször kérdeztem magamtól, miért nincs ebben benn a zsidó főiskolai hallgatók egyesülete, miért nem vesz egyik a másikról tudomást? Összevettem a kettőnek párhuzamát, ugyanabban az időben kifejtett működését. Azóta nem várok a kérdésre feleletet. Az egyikben pl. előadás volt a hegeli dialektikáról, a másikban ugyanazon a héten táncmulatság a Síp-utca előkelőségeinek jelenlétében. Az egyikben más alkalommal történelemfilozófiáról, vagy az okság problémájáról, vagy a pszichoanalízisről, vagy a büntetésről stb. volt előadás és vita, míg emitt tea és tánc, máskor tánc és tea, megint máskor tea, plusz humorok, plusz tánc foglalták le az ifjúság szellemi energiáit. A kérdés immár meg van oldva. És azon se csodálkozzék senki, hogy a hitközség urainak protektorátusával nem az az egyik, hanem ez az utóbbi másik dicsekedhetik.

— A VAC purimi mulatsága. A VAC március 7-én, szombaton a Wesselényi utca 7. alatti Goldmark-teremben tartandó álarcos és jelmezes purimi táncmulatsága iránt nagy érdeklődés mutatkozik. A hajnali 5 óráig tartó tánc zenéjét a Lengyel jazzband szolgáltatja. Jegyek csak meghívó felmutatása mellett a VAC központi titkárságánál (Wesselényi u. 44.) válthatók.

— Leánytanoncotthon Szemeréné Herz Emma emlékére. A budapesti IV. ker. Izr. Nőegylet Szemeréné Herz Emmában nemcsak egyik legbuzgóbb, legáldozatosabb és leglelkesebb tagját vesztette el, hanem egyik alkotni akaró és tudó vezetőjét is. A maga szerény gyermekkorára emlékezve az egyesít legbőbb vágya, hogy zsidó iparos-tanonleányok számára otthon teremtsen. Élete utolsó napjaiban és óráiban is egy ennek a célnak a szolgálatában álló jótékony mulatság sikerén fáradozott és a maga szerény anyagi viszonyai ellenére is sokat áldozott erre. Megható, amit róla hallottunk. Utolsó pengőit is, negyedórával halála előtt, erre költötte. Kegyeletes és hálás munkatársai ezért elhatározták, hogy a lánytanoncotthont most megvalósítják és az ő nevére fogják elnevezni.

— A jeruzsálemi egyetem jubileumi estje. A Jeruzsálemi Egyetem jubileumát a magyar zsidó Pro Palesztina Szövetségnek Egyetemi Bizottsága nagyszabású művészeti esttel ünnepli meg, amely március 18-ikán este fél kilenc órakor lesz a

Zeneművészeti Főiskola nagytermében. Az egyetem jelentőségét prof. Donáth Gyula, az egyetemi bizottság elnöke, prof. Pfeifer Ignác, a szövetség elnöke, prof. Török Lajos egyetemi tanár és dr. Patai József fogják méltatni. Az est művészeti részében közreműködik Sándor Erzi kamaraénekesnő héber áriákkal, Beregi Oszkár bibliai jelenetekkel, Tordai Judit új héber versekkel, Török Maja és Kepes Márta dalénekesnők szentföldi népdalokkal, Szelényi József zeneszerző, Szekeres Ferenc orgonaművész, Kelen H. Rózi és Kenéz Lili zongoraművésznők. Kamaranégyes és kórus egészíti ki a gazdag műsort. A Jeruzsálemi Egyetem barátai szerte a világon, mindenütt nagy akciót indítottak az egyetem érdekében. A Bizottság által március hó 18-án rendezendő impozáns kultúrest a Zeneművészeti Főiskola nagytermében méltó propagandája lesz a Jeruzsálemi Egyetem nagy ügyének és így méltán remélhetjük, hogy a fővárosi zsidóság ezen igaz érdeklődéssel fog résztvenni. Az est iránt igen nagy érdeklődés nyilvánul meg. Jegyek a Pro Palesztina titkárságánál (Andrássy út 67) és a Mult és Jövő szerkesztőségében (Vadász utca 11. telefon: 199—55.) Telefonrendelésre házhoz küldjük a jegyet.

— A Budapesti V. ker. Izr. Nőegylet február 22-iki bálja a Vigadó fényesen díszített termeiben ragyogó keretek között, szép eredménnyel folyt le. Nemesak a főváros, hanem a vidék zsidó társadalmának az elitje jelent meg és a vidámság és jó hangulat töltötte meg a termeket, a szíveket pedig az a jóleső egyesület teljes alelnöki kara fogadta a zés, hogy a szegények ügyét segítette a jökedv. A távollevő elnök helyett az vendégeket: Fellner Leó, Salgó Izsó, Dukesz D. Arnold, dr. Weisz Sámuel nejeikkel, Kenedi Emánuelné, Rockenstein Hugóné, dr. Lengyel Lajos, Kassai Pál, Nyéki Gyula, Rosenberg Albert és nejeik, Rosner Sománé, Fischer Sarolta és sokan. Az előkészítés és rendezés munkáiban elévülhetetlen érdemeket szerzett Kenedy Emánuelné, Rockenstein Hugóné és dr. Weisz Sámuelné alelnökök, Fürth Margit titkár, Nyéki Olly leányelnök, Rosner Miklós és Dr. Riegler Imre bál-alelnökök, Braun István, Bányász Dénes és az ifjúság vezetői mind mindent elkövettek, hogy a termeket zsúfolásig megtöltő bál közönség szép emlékekkel távozzen.

Felelős szerkesztő és kiadó:

KECSKEMÉTI VILMOS

Springer nyomda Bethlen Gábor u. 33.